

บทที่ 2

ภาคงานแปล

บทนำภาคงานแปล

การแปลมุ่งเน้นการถ่ายทอดรูปแบบและความหมายของภาษาต้นฉบับ ไนดา (Nida, 1964) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า ผู้แปลต้องเลือกระหว่างการแปลแบบรักษารูปแบบหรือรักษาความหมาย ถ้าผู้แปลมุ่งรักษาลีลาการเขียนของภาษาต้นฉบับ อาจทำให้ความหมายเสียไปได้ หรือถ้าผู้แปลมุ่งรักษาความหมาย ก็อาจสูญเสียรสของภาษาต้นฉบับได้

ดังนั้น นักวิชาการทางด้านการแปลจึงได้จำแนกชนิดของการแปลออกเป็น 2 ชนิดหลัก ๆ คือ การแปลตามรูปของภาษา (form) และการแปลตามความหมาย (meaning) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การแปลตามรูปของภาษา (form)

ในมุมมองนี้ การแปลเป็นการศึกษารูปแบบของภาษาต้นฉบับให้ชัดเจน แล้วถ่ายทอดความหมายออกมาเป็นภาษาฉบับแปลโดยคงไว้ซึ่งรูปแบบของภาษาต้นฉบับ รูปแบบในที่นี้หมายถึง ไวยากรณ์ โครงสร้าง และการใช้ภาษา (usage) การแปลแบบนี้นิยมใช้ในงานประเภทที่ต้องการความถูกต้องเที่ยงตรงตามต้นฉบับ เช่น การแปลด้านกฎหมาย เพื่อให้ฉบับแปลเกิดผลทางกฎหมายอย่างเดียวกัน (นเรศ สุรสิทธิ์, 2548, น. 1; ศศิ จันทร์ประพันธ์, 2545, น. 22-26)

2. การแปลตามความหมาย (meaning)

ในมุมมองนี้การแปลเป็นการถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับโดยใช้ภาษาฉบับแปลที่สละสลวยและเป็นธรรมชาติ โดยไม่ได้มุ่งเน้นการรักษาโครงสร้างหรือรูปแบบของต้นฉบับ อาจละข้อความบางตอนออกไป อาจถอดความหรือแปลในลักษณะของการแปลเรียบเรียงพอให้ได้ใจความ การแปลแบบนี้นิยมใช้ในงานประเภทด้านที่ให้ความบันเทิง อย่างเช่น นวนิยาย นิทาน เรื่องสั้น เป็นต้น (นเรศ สุรสิทธิ์, 2548, น. 1; ศศิ จันทร์ประพันธ์, 2545, น. 22-26)

ในการแปลวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง *Haroun and the Sea of Stories* ของซัลมาน รัชดี (Salman Rushdie) นี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีการแปลตามความหมายเป็นหลัก โดยคงรูปของภาษาอยู่บ้าง เริ่มตั้งแต่การแปลชื่อเรื่อง ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะเป็นจุดที่ผู้เขียนต้องการดึงดูดใจผู้อ่าน รวมถึงชื่อเรื่องจะมีความหมายที่ครอบคลุมเนื้อเรื่องของหนังสือทั้งเล่ม ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกแปลชื่อเรื่องแบบตรงตัวตามรูปภาษา เพราะวรรณกรรมเยาวชนแปลโดยส่วนใหญ่

มักจะเน้นการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย รวมทั้งชื่อเรื่องในภาษาต้นฉบับเรื่องนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนเหมาะสม และครอบคลุมเนื้อเรื่องทั้งหมดได้เป็นอย่างดี ส่วนเนื้อเรื่อง ผู้วิจัยใช้วิธีการแปลตามความหมายเป็นหลัก โดยคงรูปของภาษาอยู่บ้าง ซึ่งรูปภาษาในที่นี้หมายถึง การใช้คำ วิธีการเรียงคำ การรวมคำเข้าเป็นประโยค ทั้งนี้ผู้วิจัยคำนึงว่าการแปลตามความหมายสามารถสื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น เพราะในบางประโยคถ้าแปลตรงตัวตามภาษาต้นฉบับ จะไม่สื่อความในภาษาฉบับแปล

นอกจากนี้ บาร์นเวลล์ (Barnwell, 1980, p. 15) และ ลาร์สัน (Larson, 1984, pp. 485-489) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการแปลที่ดีไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. ความถูกต้อง (Accuracy) เป็นสิ่งสำคัญในการแปลมากที่สุด นักแปลควรแปลให้มีความหมายใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับมากที่สุด
2. ความชัดเจน (Clearness) นักแปลควรเลือกวิธีนำเสนอความหมายที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ชัดเจนที่สุด
3. ความเป็นธรรมชาติ (Naturalness) นักแปลควรใช้ภาษาที่สละสลวยและมีลักษณะเช่นเดียวกับภาษาแปลเพื่อไม่ให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการอ่านงานแปลอยู่

การที่จะทำให้ผลงานแปลดีและมีคุณภาพนั้น ผู้วิจัยจำเป็นต้องดำเนินการตามกระบวนการแปลอย่างเป็นระบบ ในการแปลวรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้กระบวนการแปลตามแนวคิดของ สัตยฉวี สายบัว (2540, น. 21-57) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการทั้งสิ้น 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาต้นฉบับ การวิเคราะห์ต้นฉบับ การหาข้อมูลเกี่ยวกับต้นฉบับ และผู้เขียนต้นฉบับ รวมถึงการศึกษางานเขียนอื่น ๆ เพื่อให้ได้สารที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอด ซึ่งสิทธา พินิจวุฒล (2542, น. 31-35) แนะนำว่าผู้แปลควรวิเคราะห์ต้นฉบับอย่างละเอียดเช่นกัน เพื่อศึกษาถึงลักษณะของต้นฉบับว่าต้นฉบับนั้นเป็นงานเขียนประเภทใด ต้นฉบับนั้นมีเนื้อหาด้านใด ต้นฉบับนั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างไร และผู้แปลควรประเมินว่าผู้อ่านคือใคร ซึ่งลักษณะของต้นฉบับ เนื้อหา จุดมุ่งหมาย และผู้อ่านมีผลให้ผู้แปลตัดสินใจเลือกใช้ภาษาแปลให้เหมาะสม

ในกระบวนการนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการหาข้อมูลเกี่ยวกับต้นฉบับและผู้เขียนเพื่อให้เข้าใจความเป็นมาและเนื้อเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงอ่านทำความเข้าใจต้นฉบับเพื่อวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของงานเขียน โดยพบว่าเรื่อง *Haroun and the Sea of Stories* เป็นวรรณกรรมเยาวชนที่มุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน เป็นหนังสือที่อ่านได้ทุกเพศทุกวัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์สองส่วนหลัก ๆ คือ ความหมายของคำและสำนวน และโครงสร้างของประโยคในด้านความหมายของคำและสำนวน ผู้วิจัยเห็นว่าในเรื่องนี้นั้น ผู้เขียนมักใช้คำที่มีความหมาย

นัยประหวัด และสำนวนเป็นจำนวนมาก ซึ่งทั้งคำที่มีความหมายนัยประหวัดและสำนวนเหล่านี้ไม่สามารถแปลตรงตัวตามรูปภาษาได้ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ และแปลตามความหมาย และในด้านโครงสร้างของประโยค ผู้วิจัยเห็นว่าในเรื่องนี้นั้น ลักษณะการเขียนที่เด่นชัด คือ ผู้เขียนมักเขียนประโยคความซ้อนเรียงต่อกันไปเรื่อย ๆ ดังนั้นกระบวนการในการวิเคราะห์ต้นฉบับจึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจลักษณะของต้นฉบับและมีส่วนช่วยในการถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปลซึ่งเป็นกระบวนการที่ 3 ที่จะกล่าวถึงต่อไป

2. การรับทอดความหมายจากต้นฉบับ หมายถึง การตีความและจับสสารจากต้นฉบับ และรับสารมาเป็นของผู้แปลซึ่งจะสื่อต่อไปยังผู้อ่านอีกทอดหนึ่ง กล่าวคือ ผู้แปลอยู่ในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างผู้ส่งสาร (ผู้เขียนภาษาต้นฉบับ) และผู้รับสาร (ผู้อ่านภาษาฉบับแปล) ในที่นี้ผู้แปลทำหน้าที่เป็นทั้งผู้รับสารโดยการรับความหมายจากผู้ส่งในภาษาต้นฉบับและเป็นผู้ส่งสารโดยการถ่ายทอดความหมายไปยังผู้รับเป็นภาษาฉบับแปล ไนดา (Nida, 1964) เรียกขั้นตอนนี้ว่าเป็นการถ่ายทอดความหมายของผู้เขียนต้นฉบับมาเป็นความหมายของผู้แปล

การรับทอดความหมายนี้อาจมีความบกพร่องในการตีความซึ่งทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนไปได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุจากปัญหาของตัวผู้แปลเอง เช่น ความรู้ในภาษาต้นฉบับยังไม่ดีพอ ขาดความรู้และภูมิหลังในเรื่องที่จะแปล หรือผู้แปลมีความรู้หรือความเชี่ยวชาญมากไป เป็นผลทำให้งานแปลผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับอย่างมาก นอกจากนั้น ปัญหาในการรับทอดความหมายอาจเกิดจากธรรมชาติของภาษา กล่าวคือ ผู้เขียนอาจมีความรู้ ความคิด และประสบการณ์ที่ทำให้สารที่สื่อออกมาเป็นงานเขียนเฉพาะตัว จนทำให้ผู้แปลไม่สามารถเข้าใจสารนั้นได้ครบถ้วน จึงเกิดความผิดพลาดในการรับทอดความหมาย ความผิดพลาดนี้อาจป้องกันได้โดยวิเคราะห์ต้นฉบับอย่างถี่ถ้วนและระมัดระวัง และทดสอบงานแปลก่อนที่จะเสนอต่อผู้อ่านซึ่งเป็นกระบวนการแปลขั้นสุดท้าย

ดังที่กล่าวข้างต้นว่าในวรรณกรรมเรื่องนี้ผู้เขียนมักใช้คำที่มีความหมายนัยประหวัด และสำนวน ซึ่งอาจทำให้เข้าใจความหมายคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องพยายามค้นหาความหมายของคำและสำนวนจากทรัพยากรการแปลหลายประเภท ทั้งพจนานุกรมแบบเล่ม แบบอิเล็กทรอนิกส์ และแบบออนไลน์ รวมถึงปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้ภาษาเพื่อให้เข้าใจต้นฉบับได้อย่างถูกต้อง และป้องกันความผิดพลาด

3. การถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล เป็นกระบวนการที่ผู้แปลมุ่งถ่ายทอดความหมายของภาษาต้นฉบับมาเป็นภาษาฉบับแปล แต่ไม่ควรใช้วิธีการแปลแบบเทียบคำต่อคำ หรือประโยคต่อประโยค ต้องคำนึงถึงบริบทและสถานการณ์ในต้นฉบับ และที่สำคัญคือต้องคำนึงถึงความหมาย

ของคำที่ไม่เท่ากันและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้บทแปลออกมาเป็นธรรมชาติและเหมาะสมกับสังคมของภาษาปลายทางให้มากที่สุด

ในกระบวนการนี้ ผู้วิจัยเปลี่ยนหน้าที่ในฐานะผู้อ่านมาเป็นผู้เขียนและถ่ายทอดความหมายที่ได้รับทอดจากภาษาต้นฉบับมาเป็นภาษาฉบับแปลโดยใช้วิธีการแปลตามความหมายเป็นหลัก โดยคงรูปของภาษาอยู่บ้าง ในระดับคำ ผู้วิจัยได้ใช้ทรัพยากรการแปลหลายประเภทเพื่อให้บทแปลมีความหมายที่ถูกต้องดังที่ได้กล่าวไปแล้วในกระบวนการที่ 2 รวมถึงตรวจสอบงานแปลกับหนังสือคลังคำ (นworรณ พันธ์เมธา, 2550) ซึ่งเป็นหนังสือที่รวบรวมคำศัพท์ภาษาไทยไว้เป็นหมวดหมู่ตามความหมายของคำ เพื่อให้ผู้วิจัยได้เลือกใช้คำในภาษาฉบับแปลที่ถูกต้องตามความหมายและมีความเป็นธรรมชาติ ส่วนในระดับโครงสร้างของประโยค ในเรื่องนี้นั้นผู้เขียนมักเขียนประโยคความซ้อนเรียงต่อกันไปเรื่อย ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องมีการตัดประโยคและขึ้นประโยคใหม่ให้เป็นภาษาฉบับแปลที่เป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเลือกใช้ภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย ให้เหมาะกับที่เรื่องนี้เป็นหนังสือที่อ่านได้ทุกเพศทุกวัย

4. การทดสอบงานแปล กระบวนการนี้เป็นกระบวนการสุดท้ายโดยผู้แปลจะนำภาษาฉบับแปลมาเทียบเคียงกับภาษาต้นฉบับเพื่อทดสอบความถูกต้องในด้านความหมายว่าฉบับแปลสามารถสื่อความหมายได้ครบถ้วนตามต้นฉบับหรือไม่ รวมถึงทดสอบท่วงทำนองการเขียนและลักษณะของภาษาว่าเทียบเคียงกับต้นฉบับหรือไม่

จากการดำเนินการตามกระบวนการแปลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถผลิตบทแปลที่มีความถูกต้อง ชัดเจน เป็นธรรมชาติมากขึ้น

เรื่องย่อ

ฮารุน คาลิฟา เป็นลูกชายของราชินี คาลิฟา นักเล่นนันทนาการผู้โด่งดังแห่งเมืองแสนเศร้าที่ไม่มีใครจำชื่อเมืองได้ บรรดาผู้คนที่ยอมรับราชินีต่างเรียกเขาว่า มหาสมุทรแห่งความรู้ ส่วนคนที่เกลียดชังเขากลับเรียกเขาว่า เจ้าแห่งเล่ห์กล ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อโสริยา ภรรยาของราชินีเบื่อหน่ายกับจินตนาการของเขา จนต้องหนีออกจากบ้านไปกับเซนกุปตา เพื่อนบ้านจอมซัด ซึ่งทำให้ราชินีหัวใจสลายและไม่สามารถเล่นนันทนาการได้อีกต่อไป ฮารุนรู้สึกที่ตัวเองก่อปัญหาขึ้นที่ไปถามราชินีว่า “แล้วนันทนาการที่ไม่เป็นจริงพวกนี้มันมีประโยชน์อะไร” จนทำให้ราชินีขาดความเชื่อมั่นและไม่คิดจะเล่นนันทนาการซึ่งเป็นสิ่งที่เขารักได้อีก ดังนั้นฮารุนจึงคิดว่าเขาต้องรับผิดชอบเรื่องนี้โดยช่วยให้พ่อกลับมาเล่นนันทนาการได้อีกครั้ง

คืนหนึ่งขณะที่ทั้งสองคนพักผ่อนอยู่ในเรือกลางทะเลสาบจืดชืดก่อนที่ราชินีจะไปเล่นนันทนาการในตอนเช้า ฮารุนได้รู้ว่าราชินีบอกเลิกการรับน้ำนันทนาการจากดวงจันทร์คาฮานี ดวงจันทร์ดวงที่สองของโลกที่ไม่มีใครมองเห็น ซึ่งน้ำนันทนาการนี้ทำให้นักเล่นนันทนาการทั้งหลายมีจินตนาการในการเล่นนันทนาการ ฮารุนจึงต้องไปยังคาฮานีด้วยตัวเองเพื่อแก้ปัญหานี้และช่วยให้พ่อมีพรสวรรค์ในการเล่นนันทนาการดังเดิม

ที่คาฮานี ฮารุนได้เห็นทะเลนันทนาการ ซึ่งมีนันทนาการอยู่ตามกระแสน้ำเต็มไปหมด ทว่าคัททัมซุทผู้โหดร้ายกำลังพยายามเทศารพิษลงไปในทะเลนันทนาการเพื่อทำลายนันทนาการให้หุบเหวและดำมืดและพยายามจะอุดต้นน้ำ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของนันทนาการ คัททัมซุทซึ่งเป็นเจ้าผู้ครองเมืองซุบเริ่มก่อสงครามกับเมืองกัปโดยการลักพาตัวเจ้าหญิงแบตซีต ลูกสาวของเจ้าผู้ครองเมืองกัปจนทำให้เจ้าชายโบโล พระคู่หมั้นเกิดความโกรธแค้น จึงเกิดสงครามขึ้น และฮารุนเองก็ช่วยเมืองกัปต่อสู้ในสงครามครั้งนี้ด้วย ในการไปคาฮานีครั้งนี้ ฮารุนได้พบกับเพื่อนใหม่มากมาย ก็คือ “อิฟ” ภูตน้ำ “บัท” หุ่นยนต์นกกระวาง “พวกหัวไข่” ผู้ควบคุมกระบวนการฟิชชี่ฟุอิ “มาลี” คนสวนแห่งสวนลอย “กูปี” และ “บาคา” ปลาวิเศษที่มีเสียงสัมผัสคล่องจองกัน เพื่อนใหม่ทั้งหมดช่วยเหลือนฮารุนทำลายล้างคัททัมซุทและช่วยเจ้าหญิงแบตซีต พร้อมทั้งกอบกู้ทะเลนันทนาการให้กลับมาสวยงามอีกครั้ง รวมถึงนำกลางวันมาสู่เมืองซุบให้มีแสงสว่าง และนำกลางวันมาสู่เมืองกัป ราชินีเองก็ได้รับพรสวรรค์ในการเล่นนันทนาการกลับคืนมาดังเดิม ในตอนท้ายชาวเมืองแสนเศร้ายกใจได้ว่าชื่อเมืองของตนเองนั้นชื่อคาฮานี และท้ายที่สุดโสริยาก็กลับมาหาครอบครัว

ต้นฉบับ

1

The Shah of Blah

There was once, in the country of Alifbay, a sad city, the saddest of cities, a city so ruinously sad that it had forgotten its name. It stood by a mournful sea full of glumfish, which were so miserable to eat that they made people belch with melancholy even though the skies were blue.

In the north of the sad city stood mighty factories in which (so I'm told) sadness was actually manufactured, packaged and sent all over the world, which never seemed to get enough of it. Black smoke poured out of the chimneys of the sadness factories and hung over the city like bad news.

And in the depths of the city, beyond an old zone of ruined buildings that looked like broken hearts, there lived a happy young fellow by the name of Haroun, the only child of the storyteller Rashid Khalifa, whose cheerfulness was famous throughout that unhappy metropolis, and whose never-ending stream of tall, short and winding tales had earned him not one but two nicknames. To his admirers he was Rashid the Ocean of Notions, as stuffed with cheery stories as the sea was full of glumfish; but to his jealous rivals he was the Shah of Blah. To his wife, Soraya, Rashid was for many years as loving a husband as anyone could wish for, and during these years Haroun grew up in a home in which, instead of misery and frowns, he had his father's ready laughter and his mother's sweet voice raised in song.

Then something went wrong. (Maybe the sadness of the city finally crept in through their windows.)

The day Soraya stopped singing, in the middle of a line, as if someone had thrown a switch, Haroun guessed there was trouble brewing. But he never suspected how much.

~ ~ ~

Rashid Khalifa was so busy making up and telling stories that he didn't notice that Soraya no longer sang; which probably made things worse. But then Rashid was a busy man, in constant demand, he was the Ocean of notions, the famous Shah of Blah. And what with all his rehearsals and performances, Rashid was so often on stage that he lost track of what was going on in his own home. He sped around the city and the country telling stories, while Soraya stayed home, turning cloudy and even a little thunderous and brewing up quite a storm.

Haroun went with his father whenever he could, because the man was a magician, it couldn't be denied. He would climb up on to some little makeshift stage in a dead-end alley packed with raggedy children and toothless old-timers, all squatting in the dust; and once he got going even the city's many wandering cows would stop and cock their ears, and monkeys would jabber approvingly from rooftops and the parrots in the trees would imitate his voice.

Haroun often thought of his father as a Juggler, because his stories were really lots of different tales juggled together, and Rashid kept them going in a sort of dizzy whirl, and never made a mistake.

Where did all these stories come from? It seemed that all Rashid had to do was to part his lips in a plump red smile and out would pop some brand-new saga, complete with sorcery, love-interest, princesses, wicked uncles, fat aunts, mustachioed gangsters in yellow check pants, fantastic locations, cowards, heroes, fights, and half a dozen catchy, hummable tunes. 'Everything comes from somewhere,' Haroun reasoned, 'so these stories can't simply come out of thin air . . . ?'

But whenever he asked his father this most important of questions, the Shah of Blah would narrow his (to tell the truth) slightly bulging eyes, and pat his wobbly stomach, and stick his thumb between his lips while he made ridiculous drinking noises, *glug glug glug*. Haroun hated it when his father acted this way. 'No, come on, where do they come from really?' he'd insist, and Rashid would wiggle his eyebrows mysteriously and make witchy fingers in the air.

'From the great Story Sea,' he'd reply. 'I drink the warm Story Waters and then I feel full of steam.'

Haroun found this statement intensely irritating. 'Where do you keep this hot water, then?' he argued craftily. 'In hot-water bottles, I suppose. Well, I've never seen any.'

'It comes out of an invisible Tap installed by one of the Water Genies,' said Rashid with a straight face. 'You have to be a subscriber.'

'And how do you become a subscriber?'

'Oh,' said the Shah of Blah, 'that's much Too Complicated To Explain.'

'Anyhow,' said Haroun grumpily, 'I've never seen a Water Genie, either.' Rashid shrugged. 'You're never up in time to see the milkman,' he pointed out, 'but you don't mind drinking the milk. So now kindly desist from this Iffing and Butting and be happy with the stories you enjoy.' And that was the end of that.

Except that one day Haroun asked one question too many, and then all hell broke loose.

~ ~ ~

The Khalifas lived in the downstairs part of a small concrete house with pink walls, lime-green windows and blue-painted balconies with squiggly metal railings, all of which made it look (in Haroun's view) more like a cake than a building. It wasn't a grand house, nothing like the skyscrapers where the super-rich folks lived; then again, it was nothing like the dwellings of the poor, either. The poor lived in tumbledown shacks made of old cardboard boxes and plastic sheeting, and these shacks were glued together by despair. And then there were the super-poor, who had no homes at all. They slept on pavements and in the doorways of shops, and had to pay rent to local gangsters for doing even that. So the truth is that Haroun was lucky; but luck has a way of running out without the slightest warning. One minute you've got a lucky star watching over you and the next instant it's done a bunk.

~ ~ ~

In the sad city, people mostly had big families; but the poor children got sick and starved, while the rich kids overate and quarrelled over their parents' money. Still Haroun wanted to know why his parents hadn't had more children, but the only answer he ever got from Rashid was no answer at all:

'There's more to you, young Haroun Khalifa, than meets the blinking eye.'

Well, what was *that* supposed to mean? 'We used up our full quota of child-stuff just in making you.' Rashid explained. 'It's all packed in there, enough for maybe four-five kiddies. Yes, sir, more to you than the blinking eye can see.'

Straight answers were beyond the powers of Rashid Khalifa, who would never take a short cut if there was a longer, twistier road available. Soraya gave Haroun a simpler reply. 'We tried,' she sadly said. 'This child business is not such an easy thing. Think of the poor Senguptas.'

The Senguptas lived upstairs. Mr Sengupta was a clerk at the offices of the City Corporation and he was as sticky-thin and whiny-voiced and mingy as his wife Oneeta was generous and loud and wobbly-fat. They had no children at all, and as a result Oneeta Sengupta paid more attention to Haroun than he really cared for. She brought him sweetmeats (which was fine), and ruffled his hair (which wasn't), and when she hugged him the great cascades of her flesh seemed to surround him completely, to his considerable alarm.

Mr Sengupta ignored Haroun, but was always talking to Soraya, which Haroun didn't like, particularly as the fellow would launch into criticisms of Rashid the storyteller whenever he thought Haroun wasn't listening. 'That husband of yours, excuse me if I mention,' he would start in his thin whiny voice. 'He's got his head stuck in the air and his feet off the ground. What are all these stories? Life is not a storybook or joke shop. All this fun will come to no good. What's the use of stories that aren't even true?'

Haroun, listening hard outside the window, decided he did not care for Mr Sengupta, this man who hated stories and storytellers: he didn't care for him one little bit.

What's the use of stories that aren't even true? Haroun couldn't get the terrible question out of his head. However, there were people who thought Rashid's

stories were useful. In those days it was almost election time, and the Grand Panjandrums of various political parties all came to Rashid, smiling their fat-cat smiles, to beg him to tell his stories at their rallies and nobody else's. It was well known that if you could get Rashid's magic tongue on your side then your troubles were over. Nobody ever believed anything a politico said, even though they pretended as hard as they could that they were telling the truth. (In fact, this was how everyone knew they were lying.) But everyone had complete faith in Rashid, because he always admitted that everything he told them was completely untrue and made up out of his own head. So the politicos needed Rashid to help them win the people's votes. They lined up outside his door with their shiny faces and fake smiles and bags of hard cash. Rashid could pick and choose.

~ ~ ~

On the day that everything went wrong, Haroun was on his way home from school when he was caught in the first downpour of the rainy season.

Now, when the rains came to the sad city, life became a little easier to bear. There were delicious pomfret in the sea at that time of year, so people could have a break from the glumfish; and the air was cool and clean, because the rain washed away most of the black smoke billowing out of the sadness factories. Haroun Khalifa loved the feeling of getting soaked to the skin in the first rain of the year, so he skipped about and got a wonderful warm drenching, and opened his mouth to let the raindrops plop on to his tongue. He arrived home looking as wet and shiny as a pomfret in the sea.

Miss Oneeta was standing on her upstairs balcony, shaking like a jelly; and if it hadn't been raining, Haroun might have noticed that she was crying. He went indoors and found Rashid the storyteller looking as if he'd stuck his face out of the window, because his eyes and cheeks were soaking wet, even though his clothes were dry.

Haroun's mother, Soraya, had run off with Mr Sengupta.

At eleven a.m. precisely, she had sent Rashid into Haroun's room, telling him to search for some missing socks. A few seconds later, while he was busy with the hunt (Haroun was good at losing socks), Rashid heard the front door slam, and, an instant later, the sound of a car in the lane. He returned to the living room to find his wife gone, and a taxi speeding away around the corner. 'She must have planned it all very carefully,' he thought. The clock still stood at eleven o'clock exactly. Rashid picked up a hammer and smashed the clock to bits. Then he broke every other clock in the house, including the one on Haroun's bedside table.

The first thing Haroun said on hearing the news of his mother's departure was, 'What did you have to break my clock for?'

Soraya had left a note full of all the nasty things Mr Sengupta used to say about Rashid: 'You are only interested in pleasure, but a proper man would know that life is a serious business. Your brain is full of make-believe, so there is no room in it for facts. Mr Sengupta has no imagination at all. This is okay by me.' There was a postscript. 'Tell Haroun I love him, but I can't help it, I have to do this now.'

Rainwater dripped on to the note from Haroun's hair. 'What to do, son,' Rashid pleaded piteously. 'Storytelling is the only work I know.'

When he heard his father sounding so pathetic, Haroun lost his temper and shouted: 'What's the point of it? *What's the use of stories that aren't even true?*'

Rashid hid his face in his hands and wept.

Haroun wanted to get those words back, to pull them out of his father's ears and shove them back into his own mouth; but of course he couldn't do that. And that was why he blamed himself when, soon afterwards and in the most embarrassing circumstances imaginable, an Unthinkable Thing happened:

Rashid Khalifa, the legendary Ocean of Notions, the fabled Shah of Blah, stood up in front of a huge audience, opened his mouth, and found that he had run out of stories to tell.

~ ~ ~

After his mother left home, Haroun found that he couldn't keep his mind on anything for very long, or, to be precise, for more than eleven minutes at a time. Rashid took him to a movie to cheer him up, but after exactly eleven minutes Haroun's attention wandered, and when the film ended he had no idea how it all turned out, and had to ask Rashid if the good guys won in the end. The next day Haroun was playing goalie in a neighbourhood game of street hockey, and after pulling off a string of brilliant saves in the first eleven minutes he began to let in the softest, most foolish and most humiliating of goals. And so it went on: his mind was always wandering off somewhere and leaving his body behind. This created certain difficulties, because many interesting and some important things take longer than eleven minutes: meals, for example, and also mathematics examinations.

It was Oneeta Sengupta who put her finger on the trouble. She had started coming downstairs even more often than before, for instance to announce defiantly: 'No more Mrs Sengupta for me! From today, call me Miss Oneeta only!'—after which she smacked her forehead violently, and wailed: 'O! O! What is to become?'

When Rashid told Miss Oneeta about Haroun's wandering attention, however, she spoke firmly and with certainty. 'Eleven o'clock when his mother exited,' she declared. 'Now comes this problem of eleven minutes. Cause is located in his pussy-collar-jee.' It took Rashid and Haroun a few moments to work out that she meant *psychology*. 'Owing to pussy-collar-jeeecal sadness,' Miss Oneeta continued, 'the young master is stuck fast on his eleven number and cannot get to twelve.'

'That's not true,' Haroun protested; but in his heart he feared it might be. Was he stuck in time like a broken clock? Maybe the problem would never be solved unless and until Soraya returned to start the clocks up once again.

~ ~ ~

Some days later Rashid Khalifa was invited to perform by politicians from the Town of G and the nearby Valley of K, which nestled in the Mountains of M. (I should explain that in the country of Alifbay many places were named after letters of the Alphabet. This led to

much confusion, because there were only a limited number of letters and an almost unlimited number of places in need of names. As a result many places were obliged to share a single name. This meant that people's letters were always going to the wrong address. Such difficulties were made even worse by the way in which certain places, such as the sad city, forgot their names entirely. The employees of the national mail service had a lot to put up with, as you can imagine, so they could get a little excitable on occasion.)

'We should go,' Rashid said to Haroun, putting a brave face on things. 'In the Town of G and the Valley of K, the weather is still fine; whereas here the air is too weepy for words.'

It was true that it was raining so hard in the sad city that you could almost drown just by breathing in. Miss Oneeta, who just happened to have dropped in from upstairs, agreed sadly with Rashid. 'Tip-top plan,' she said. 'Yes, both of you, go; it will be like a little holiday, and no need to worry about me, sitting sitting all by myself.'

~ ~ ~

'The Town of G is not so special,' Rashid told Haroun as the train carried them towards that very place. 'But the Valley of K! Now that is different. There are fields of gold and mountains of silver and in the middle of the Valley there is a beautiful Lake whose name, by the way, is Dull.'

'If it's so beautiful, why isn't it called Interesting?' Haroun argued; and Rashid, making a huge effort to be in a good mood, tried to put on his old witchy-fingers act. 'Ah—now—the *Interesting* Lake.' he said in his most mysterious voice. 'Now that's something else again. That's a Lake of Many Names, yes, sir, so it is.'

Rashid went on trying to sound happy. He told Haroun about the Luxury Class Houseboat waiting for them on the Dull Lake. He talked about the ruined fairy castle in the silver mountains, and about the pleasure gardens built by the ancient Emperors, which came right down to the edge of the Dull Lake: gardens with fountains and terraces and pavilions of pleasure, where the spirits of the ancient kings still flew

about in the guise of hoopoe birds. But after exactly eleven minutes Haroun stopped listening; and Rashid stopped talking, too, and they stared silently out of the window of the railway carriage at the unfolding boredom of the plains.

They were met at the Railway Station in the Town of G by two unsmiling men wearing gigantic mustachios and loud yellow check pants. 'They look like villains to me,' Haroun thought, but he kept his opinion to himself. The two men drove Rashid and Haroun straight to the political rally. They drove past buses that dripped people the way a sponge drips water, and arrived at a thick forest of human beings, a crowd of people sprouting in all directions like leaves on jungle trees. There were great bushes of children and rows of ladies arranged in lines, like flowers in a giant flower-bed. Rashid was deep in his own thoughts, and was nodding sadly to himself.

Then the thing happened, the Unthinkable Thing. Rashid went out on to the stage in front of that vast jungle of a crowd, and Haroun watched him from the wings—and the poor storyteller opened his mouth, and the crowd squealed in excitement—and now Rashid Khalifa, standing there with his mouth hanging open, found that it was as empty as his heart.

'Ark.' That was all that came out. The Shah of Blah sounded like a stupid crow. 'Ark, ark, ark.'

~ ~ ~

After that they were shut up in a steaming hot office while the two men with the mustachios and loud yellow check pants shouted at Rashid and accused him of having taken a bribe from their rivals, and suggested that they might cut off his tongue and other items also —And Rashid, close to tears, kept repeating that he couldn't understand why he had dried up, and promising to make it up to them. 'In the Valley of K, I will be terrifico, magnifique,' he vowed.

'Better you are,' the mustachioed men shouted back. 'Or else, out comes that tongue from your lying throat.'

'So when does the plane leave for K? Haroun butted in, hoping to calm things down. (The train, he knew, didn't go into the mountains.) The shouting men began

to shout even more loudly. 'Plane? *Plane*? His papa's stories won't take off but the brat wants to fly! —No plane for you, mister and sonny. Catch a blasted bus.'

'My fault again,' Haroun thought wretchedly. 'I started all this off. *What's the use of stories that aren't even true*. I asked that question and it broke my father's heart. So it's up to me to put things right. Something has to be done.'

The only trouble was, he couldn't think of a single thing.

2

The Mail Coach

The two shouting men shoved Rashid and Haroun into the back seat of a beaten-up car with torn scarlet seats, and even though the car's cheap radio was playing movie music at top volume, the shouting men went on shouting about the unreliability of storytellers all the way to the rusting iron gates of the Bus Depot. Here Haroun and Rashid were dumped out of the car without ceremony or farewell.

'Expenses of the journey?' Rashid hopefully inquired, but the shouting men shouted, 'More cash demands! Cheek! Cheek of the chappie!' and drove away at high speed, forcing dogs and cows and women with baskets of fruit on their heads to dive out of the way. Loud music and rude words continued to pour out of the car as it zigzagged away into the distance.

Rashid didn't even bother to shake his fist. Haroun followed him towards the Ticket Office across a dusty courtyard with walls covered in strange warnings:

IF YOU TRY TO RUSH OR ZOOM
YOU ARE SURE TO MEET YOUR DOOM

was one of them, and

ALL THE DANGEROUS OVERTAKERS
END UP SAFE AT UNDER TAKER'S

was another, and also

LOOK OUT! SLOW DOWN! DON'T BE FUNNY!
LIFE IS PRECIOUS! CARS COST MONEY!

'There should be one about not shouting at the passengers in the back seat,' Haroun muttered. Rashid went to buy a ticket.

There was a wrestling match at the ticket window instead of a queue, because everyone wanted to be first; and as most people were carrying chickens or children or other bulky items, the result was a free-for-all out of which feathers and toys and dislodged hats kept flying. And from time to time some dizzy fellow with ripped clothes would burst out of the mêlée, triumphantly waving a little scrap of paper: his ticket! Rashid, taking a deep breath, dived into the scrum.

Meanwhile, in the courtyard of the buses, small dust-clouds were rushing back and forth like little desert whirlwinds. Haroun realized that these clouds were full of human beings. There were simply too many passengers at the Bus Depot to fit into the available buses, and, anyhow, nobody knew which bus was leaving first; which made it possible for the drivers to play a mischievous game. One driver would start his engine, adjust his mirrors, and behave as if he were about to leave. At once a bunch of passengers would gather up their suitcases and bedrolls and parrots and transistor radios and rush towards him. Then he'd switch off his engine with an innocent smile; while on the far side of the courtyard, a different bus would start up, and the passenger would start running all over again.

'It's not fair,' Haroun said aloud.

'Correct,' a booming voice behind him answered, 'but but but you'll admit it's too much fun to watch.'

The owner of this voice turned out to be an enormous fellow with a great quiff of hair standing straight up on his head, like a parrot's crest. His face, too, was extremely hairy; and the thought popped into Haroun's mind that all this hair was, well, somehow *feather-like*. 'Ridiculous idea,' he told himself. 'What on earth made me think of a think like that? It's just plain nonsense, as anyone can see.'

Just then two separate dust-clouds of scurrying passengers collided in an explosion of umbrellas and milk-churns and rope sandals, and Haroun, without meaning to, began to laugh. 'You're a tip-top type,' boomed the fellow with the feathery hair. 'You see the funny side! An accident is truly a sad and cruel thing, but but but—crash!'

Wham! Spatoosh!—how it makes one giggle and hoot.’ Here the giant stood and bowed. ‘At your service,’ he said. ‘My goodname is Butt, driver of the Number One Super Express Mail Coach to the Valley of K.’ Haroun thought he should bow, too. ‘And my, as you say, goodname is Haroun.’

Then he had an idea, and added: ‘If you mean what you say about being at my service, then in fact there is something you can do.’

‘It was a figure of speech,’ Mr Butt replied. ‘But but but I will stand by it! A figure of speech is a shifty thing; it can be twisted or it can be straight. But Butt’s a straight man, not a twister. What’s your wish, my young mister?’

Rashid had often told Haroun about the beauty of the road from the Town of G to the Valley of K, a road that climbed like a serpent through the Pass of H towards the Tunnel of I (which was also known as J). There was snow by the roadside, and there were fabulous multicoloured birds gliding in the gorges; and when the road emerged from the Tunnel (Rashid had said), then the traveller saw before him the most spectacular view on earth, a vista of the Valley of K with its golden fields and silver mountains and with the Dull Lake at its heart—a view spread out like a magic carpet, waiting for someone to come and take a ride. ‘No man can be sad who looks upon that sight,’ Rashid had said, ‘but a blind man’s blindness must feel twice as wretched then.’ So what Haroun asked Mr Butt for was this: front-row seats in the Mail Coach all the way to the Dull Lake; and a guarantee that the Mail Coach would pass through the Tunnel of I (also known as J) before sunset, because otherwise the whole point would be lost.

‘But but but,’ Mr Butt protested, ‘the hour is already late . . .’ Then, seeing Haroun’s face begin to fall, he grinned broadly and clapped his hands. ‘But but but so what?’ he shouted. ‘The beautiful view! To cheer up the sad dad! Before sunset! *No problem.*’

So when Rashid staggered out of the Ticket Office he found Haroun waiting on the steps of the Mail Coach, with the best seats reserved inside, and the motor running.

The other passengers, who were out of breath from their running, and who were covered in dust which their sweat was turning to mud, stared at Haroun with a

mixture of jealousy and awe. Rashid was impressed, too. 'As I may have mentioned, young Haroun Khalifa: more to you than meets the blinking eye.'

'Yahoo!' yelled Mr Butt, who was as excitable as any mail service employee. 'Varoom!' he added, and jammed the accelerator pedal right down against the floor.

The Mail Coach rocketed through the gates of the Bus Depot, narrowly missing a wall on which Haroun read this:

IF FROM SPEED YOU GET YOUR THRILL
TAKE PRECAUTION-MAKE YOUR WILL

~ ~ ~

Faster and faster went the Mail Coach; the passengers started to hoot and howl with excitement and fear. Through village after village Mr Butt drove, at top speed. Haroun observed that in each village a man carrying a large mailbag would be waiting by the bus stop in the village square, and that this man would look at first confused and then furious as the Mail Coach roared by him without even slowing down. Haroun could also see that at the rear of the Mail Coach there was a special area, separated from the passengers by a wire mesh partition, that was piled high with mailbags just like those held by the angry, fist-shaking men in the village squares. Mr Butt had apparently forgotten to deliver or collect the mail!

'Don't we need to stop for the letters?' Haroun finally leant forward to inquire. At the same moment Rashid the storyteller cried out, 'Do we need to go so blinking fast?'

Mr Butt managed to make the Mail Coach go even faster. "'Need to stop?" ' he bellowed over his shoulder. "'Need to go so quickly?" Well, my sirs, I'll tell you this: Need's a slippery snake, that's what it is. The boy here says that you, sir, Need A View Before Sunset, and maybe it's so and maybe no. And some might say that the boy here Needs A Mother, and maybe it's so and maybe no. And it's been said of me that Butt Needs Speed, but but but it may be that my heart truly needs a Different Sort Of Thrill. O, Need's a funny fish: it makes people untruthful. They all suffer from it, but they will not

always admit. Hurrah!' he added, pointing. 'The snow line! Icy patches ahead! Crumbling road surface! Hairpin bends! Danger of avalanches! *Full speed ahead!*'

He had simply decided not to stop for the mail in order to keep his promise to Haroun. '*No problem,*' he shouted gaily. 'Everybody gets other people's correspondence anyhow in this country of so-many too-many places and so-few too-few names.' The Mail Coach rushed up into the Mountains of M, swinging around terrifying curves with a great squealing of tyres. The luggage (which was all tied down on the roof rack) began to shift about in a worrying way. The passengers (who all looked alike, now that their perspiration had finished turning the dust that covered them to mud) began to complain.

'My holdall!' yelled a mud-woman. 'Crazy buffalo! Looney tune! Desist from your speeding, or my possessions will be thrown to Kingdom Come!'

'It is we ourselves who will be thrown, madam,' a mud-man answered sharply. 'So less noise about your personal items, please.' He was interrupted angrily by a second mud-man: 'Have a care! It is my goodwife you are insulting!' Then a second mud-woman joined in: 'So what? For so long she has been shouting-shouting in my husband's goodear, so why should not he lodge complaint? See her, the dirty skinnybones. Is she a woman or a muddy stick?'

'See here, this bend, what a tight one!' Mr Butt sang out. 'Here, two weeks ago, occurred a major disaster. Bus plunged into gully, all persons killed, sixty-seventy lives minimum. God! Too sad! If you desire I can stop for taking of photographs.'

'Yes, stop, stop,' the passengers begged (anything to make him slow down), but Mr Butt went even faster instead. 'Too late,' he yodelled gaily. 'Already it is far behind. Requests must be more promptly made if I am to comply.'

'I did it again,' Haroun was thinking. 'If we crash now, if we're smashed to bits or fried like potato chips in a burning wreck, it will be my fault this time, too.'

~ ~ ~

Now they were high in the Mountains of M, and Haroun felt sure that the Mail Coach was speeding up as they got higher. They were so high that there were clouds in the gorges below them, and the mountainsides were covered in thick, dirty snow and the passengers were shivering with cold. The only sound to be heard in the Mail Coach was the chattering of teeth. Everyone had fallen into a scared and frozen silence, while Mr Butt was concentrating so hard on his high-speed driving that he had even stopped yelling 'Yahoo' and pointing out the sites of particularly gruesome accidents.

Haroun had the feeling that they were floating on a sea of silence, that a wave of silence was lifting them up, up, up towards the mountaintops. His mouth was dry and his tongue felt stiff and caked. Rashid couldn't make a sound either, not even *ark*. 'Any moment now,' Haroun was thinking—and he knew that something very similar must be in the mind of each passenger—'I am going to be wiped out, like a word on a blackboard, one swoosh of the duster and I'll be gone for good.'

Then he saw the cloud.

The Mail Coach was streaking along the side of a narrow ravine. Up ahead the road swung so sharply to the right that it seemed they must plunge over the edge. Roadside notices warned of the extra danger, in words so severe that they no longer rhymed. DRIVE LIKE HELL AND YOU WILL GET THERE was one, and also: BE DEAD SLOW OR BE DEAD. Just then a thick cloud, shot through with impossible, shifting colours, a cloud from a dream or a nightmare, hopped up from the gorge below them and plopped itself down on the road. They hit it just as they went round the bend, and in the sudden darkness Haroun heard Butt slamming on the brakes as hard as he could.

Noise returned: screams, the skidding of tyres. 'This is it,' Haroun thought—and then they were out of the cloud, in a place with smooth walls curving up around them, and rows of yellow lights set in the ceiling above.

'Tunnel,' Mr Butt announced. 'At the far end, Valley of K. Hours to sunset, one. Time in tunnel, some minutes only. One View coming up. Like I said: *no problem*.'

~ ~ ~

They came out of the Tunnel of I, and Mr Butt stopped the Mail Coach so that everyone could enjoy the sight of the sun setting over the Valley of K, with its fields of gold (which really grew saffron) and its silver mountains (which were really covered in glistening, pure, white snow) and its Dull Lake (which didn't look dull at all). Rashid Khalifa hugged Haroun and said, 'Thanks for fixing this up, son, but I admit that for some time I thought we were all fixed good and proper, I mean done for, finito, *khattam-shud*.'

'Khattam-Shud,' Haroun frowned. 'What was that story you used to tell . . .?'

Rashid spoke as if he were remembering an old, old dream.

'Khattam-Shud,' he said slowly, 'is the Arch-Enemy of all Stories, even of Language itself. He is the Prince of Silence and the Foe of Speech. And because everything ends, because dreams end, stories end, life ends, at the finish of everything we use his name. "It's finished," we tell one another, "it's over. Khattam-Shud: The End."'

'This place is already doing you good,' Haroun noted. 'No more *ark*. Your crazy stories are starting to come back.'

On the way down into the Valley, Mr Butt drove slowly and with extreme caution. 'But but but there is no Need for Speed now that my service has been performed,' he explained to the quivering mud-men and mud-women, who then all glared furiously at Haroun and Rashid.

As the light failed, they passed a sign that had originally read WELCOME TO K; but somebody had daubed it with crude, irregular letters, so that it now said WELCOME TO KOSH-MAR.

'What's Kosh-Mar?' Haroun wanted to know.

'It's the work of some miscreant,' shrugged Mr Butt. 'Not every person in the Valley is happy, as you may find.'

'It's a word from the ancient tongue of Franj, which is no longer spoken in these parts,' Rashid explained. 'In those long-gone days the Valley, which is now simply K, had other names. One, if I remember correctly, was "Kache-Mer". Another was this "Kosh-Mar".'

'Do those names mean anything?' Haroun asked.

‘All names mean something.’ Rashid replied. ‘Let me think. Yes, that was it. “Kache-Mer” can be translated as “the place that hides a Sea.” But “Kosh-Mar” is a ruder name.’

‘Come on,’ urged Haroun. ‘You can’t stop there.’

‘In the old tongue,’ Rashid admitted, ‘it was the word for “nightmare”.’

~ ~ ~

It was dark when the Mail Coach arrived at the Bus Depot in K. Haroun thanked Mr Butt and said goodbye. ‘But but but I will be here to escort you home,’ he replied. ‘Best seats will be kept; no question. Come when you’re ready—I will be steady—then we’ll go! Varoom! *No problem.*’

Haroun had been afraid that more Shouting Men would be waiting for Rashid here, but K was a remote place and news of the storyteller’s disastrous performance in the Town of G had not travelled as fast as Mr Butt’s Mail Coach. So they were greeted by the Boss himself, the Top Man in the ruling party of the Valley, the Candidate in the forthcoming elections, on whose behalf Rashid had agreed to appear. This Boss was a fellow so shiny-faced and smooth, dressed in white bush-shirt and trousers so starchy-clean and neat, that the scruffy little moustache straggling over his upper lip seemed to have been borrowed from someone else: it was far too tawdry for a gent as slick as this.

The slick gent greeted Rashid with a movie-star smile whose insincerity made Haroun feel ill. ‘Esteemed Mr Rashid,’ he said. ‘An honour for us. A legend comes to town.’ If Rashid were to flop in the Valley of K the way he had in the Town of G, Haroun thought, this gent would soon change his tune. But Rashid looked pleased by the flattery, and anything that cheered him up was worth putting up with for the present . . . ‘The name,’ the slick gent said, inclining his head slightly and clicking his heels together, ‘is Buttoo.’

‘Almost the same as the Mail Coach driver!’ Haroun exclaimed, and the slick gent with the ratty moustache threw up his hands in horror. ‘Not *at all* the same as any

bus driver,' he shrieked. 'Suffering Moses! Do you know to whom you speak? Do I *look* the bus-driver type?'

'Well, excuse *me*,' Haroun began, but Mr Buttoo was marching away, nose in air. 'Respected Mr Rashid, to the lakeside,' he commanded over his shoulder. 'Bearers will bring your bags.'

During the five-minute walk to the shore of the Dull Lake, Haroun began to feel distinctly uneasy. Mr Buttoo and his party (which now include Rashid and Haroun) were permanently surrounded by exactly one hundred and one heavily armed soldiers; and such ordinary people as Haroun noticed on the street wore extremely hostile expressions. 'There's a bad feeling in this town,' he told himself. If you live in a sad city you know unhappiness when you run into it. You can smell it on the night air, when the fumes of cars and trucks have faded away and the moon makes everything look clearer. Rashid had come to the Valley because he remembered it as the most joyful of places, but it was plain that trouble had found its way up here now.

'How popular can this Buttoo be if he needs all these soldiers to protect him?' Haroun wondered. He tried to whisper to Rashid that perhaps the slick gent with the face-fuzz wasn't the right fellow to support in the election campaign, but there were always too many soldiers within earshot. And then they reached the Lake.

Waiting for them was a boat in the shape of a swan. 'Nothing but the best for distinguished Mr Rashid,' crooned snooty Mr Buttoo. 'Tonight you stay in the finest houseboat on the Lake, as my guest. I trust it will not prove too humble for a grandee as exalted as you.' He sounded polite, but he was really being insulting, Haroun understood. Why did Rashid put up with it? Haroun climbed into the swan-boat, feeling irritated. Oarsmen in army uniform began to row.

Haroun looked down into the water of the Dull Lake. It seemed to be full of strange currents, criss-crossing in intricate patterns. Then the swan-boat passed what looked like a carpet floating on the water's surface. 'Floating Garden,' Rashid told Haroun. 'You weave lotus-roots together to make the carpet and then you can grow vegetables right here on the Lake.' His voice had a melancholy ring again, so Haroun murmured, 'Don't be sad.'

'Sad? Unhappy?' yelled Snooty Buttoo. 'Surely eminent Mr Rashid is not dissatisfied with the arrangements?' Rashid the storyteller had always been incapable of inventing stories about himself, so he answered truthfully: 'Sir, not so. This is an affair of the heart.'

Why did you tell him that? Haroun thought fiercely, but Snooty Buttoo was delighted by the revelation. 'Not to worry, unique Mr Rashid,' he cried tactlessly. 'She may have left you *but there are plenty more fish in the sea.*'

'Fish?' Haroun thought, in a rage. 'Did he say fish?' Was his mother a pomfret? Must she now be compared to a glumfish or a shark? Really, Rashid should bop this Buttoo right on his stuck-up nose!

The storyteller trailed a hand listlessly in the waters of the Dull Lake. 'Ah, but you must go a long, long way to find an Angel Fish,' he sighed.

As if in response to his words, the weather changed. A hot wind began to blow, and a mist rushed at them across the water. The next thing they knew they could see nothing at all.

'Never mind the Angel Fish,' Haroun thought. 'I can't even, just at the moment, find the tip of my nose.'

ฉบับแปล

1

เจ้าแห่งเล่ห์กล¹

ครั้งหนึ่งในประเทศอาลิฟเบย์ เมืองแสนเศร้า เป็นเมืองที่เศร้าที่สุด เมืองสุดอุดร² ที่ลืมนึกถึงชื่อของตัวเอง เมืองนี้ตั้งอยู่ติดทะเลสุดตระการตาสวยงามซึ่งเต็มไปด้วยฝูงปลาอันหม่นหมอง³ ที่สุดแสนหดหู่เสียจนทำให้ผู้คนที่นี่กินพวกมันเรือออกมาเป็นความเศร้าสร้อยแม้ว่าท้องฟ้าจะดูสดใสเพียงใดก็ตาม

ทางตอนเหนือของเมืองแสนเศร้าเป็นที่ตั้งของบรรดาโรงงานขนาดใหญ่ (เท่าที่เคยได้ยินมา) ที่ซึ่งความเศร้าได้ถูกผลิต บรรจุหีบห่อ และส่งไปทั่วโลก และดูเหมือนความเศร้าจะไม่มีวันเพียงพอ ควันทำพวยพุ่งออกจากปล่องไฟของโรงงานความเศร้าและแพร่กระจายไปทั่วเมืองประหนึ่งข่าวร้าย

ณ ใจกลางเมือง ห่างจากเขตเมืองเก่าที่มีอาคารสูง ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจที่แตกสลาย ยังมีเด็กหนุ่มผู้เปี่ยมสุขนามว่าฮารุน ลูกคนเดียวของนักเล่นนันทนาการ ราซิท คาลิฟา⁴ ความร่าเริงของเขา เลื่องลือไปทั่วนครอันไร้สุข และเรื่องเหลือเชื่อที่เปรียบเสมือนลำธารสายสั้นและคดเคี้ยวที่ไหลไม่มีวันหยุด⁵ ทำให้ราซิทมีไม่ใช่เพียงหนึ่ง แต่มีถึงสองฉายา ในหมู่ผู้ที่ชื่นชมในตัวเขา เขาคือราซิทมหาสมุทรแห่งความรอบรู้ ที่เต็มไปด้วยนิทานที่สนุกสนานแม้ทะเลจริง ๆ จะเต็มไปด้วยฝูงปลาอันหม่นหมองก็ตาม แต่ในหมู่ศัตรูผู้ริษยา เขาคือเจ้าแห่งเล่ห์กล แต่สำหรับโสรยา ภรรยาของเขา หลายปีที่ผ่านมา ราซิทนับเป็นสามีที่น่ารักซึ่งใคร ๆ ก็ปรารถนา และในช่วงหลายปีนี้เอง ฮารุนเติบโตมาในครอบครัวที่หล่อหลอมให้เขาหัวเราะง่ายเหมือนพ่อและมีเสียงร้องเพลงอันไพเราะเหมือนแม่ แทนที่จะมีความทุกข์และความบึ้งตึง

แต่แล้วก็มีบางสิ่งผิดปกติไป (ความเศร้าในเมืองอาจคืบคลานมาเยือนหน้าต่างบ้านของครอบครัวนี้แล้วก็เป็นได้)

ในวันที่โสรยาหยุดร้องเพลงกลางท่อน เหมือนมีใครมากดปุ่มปิด ฮารุนเดาว่าปัญหา กำลังก่อตัวขึ้น แต่เขาก็ไม่ได้เฝ้าระวังไว้มากแค่นั้น

ราชิต คาลิฟาก็หมกมุ่นกับการแต่งนิทานและเล่านิทานจนไม่ทันได้สังเกตว่าโสรยาหยุดร้องเพลงเสียแล้ว ซึ่งการที่ราชิตไม่แยแสภรรยานี้อาจจะทำให้เหตุการณ์แย่ลงไปเสียอีก ราชิตยังคงเป็นคนที่มึนระย่งตลอดเวลา มีคนจ้องตัวไม่ว่างเว้น เขาเป็นมหาสมุทรแห่งความรอบรู้ และเป็นเจ้าแห่งเล่ห์กลผู้โด่งดัง การฝึกซ้อมและการแสดงนับหลายครั้งทำให้ราชิตต้องอยู่บนเวทีจนไม่ได้สนใจว่ามีอะไรเกิดขึ้นในบ้านของตนเอง เขาเดินทางไปทั่วเมืองและทั่วประเทศเพื่อเล่านิทาน ในขณะที่โสรยาอยู่บ้าน ในใจของเธอเกิดความมืดครึ้มและพายุเล็ก ๆ เริ่มก่อตัวขึ้น⁷

ฮารูนมักจะตามพ่อไปทุกครั้ง เพราะว่าพ่อเขาเป็นผู้มีมนต์วิเศษ⁸ ซึ่งใคร ๆ ก็ต้องยอมรับ พ่อป็นขึ้นไปบนเวทีเล็ก ๆ ที่สร้างขึ้นอย่างลวก ๆ ทำายชอยเต็มไปด้วยเด็ก ๆ เนื้อตัวมอมแมมและคนแก่พื้นหลอ คนเหล่านั้นนั่งยอง ๆ คลุกฝุ่น ครั้งหนึ่งเขาเล่าจนติดลมแม้แต่ฝูงวัวเร่ร่อนยังหยุดตะแคงหูฟัง ฝูงลิงส่งเสียงเชียร์เจียวจ้าอยู่บนหลังคา และฝูงนกแก้วบนต้นไม้คอยเลียนเสียงของเขา⁹

ฮารูนมักคิดว่าพ่อของเขาเป็นนักเล่นกล เพราะนิทานของพ่อล้วนเต็มไปด้วยเรื่องราวต่าง ๆ ที่แฝงกลอุบาย¹⁰ ราชิตก็ทำให้นิทานเหล่านั้นดูน่าฉงนสนเท่ห์ และไม่มีข้อผิดพลาดเลยสักครั้ง

แล้วนิทานเหล่านี้มาจากที่ใดเล่า ดูเหมือนว่าราชิตเพียงแค่เฝยปาก คำพูดก็ฟุ้งฟุ้งออกมาได้อย่างง่ายดายและเป็นนิทานที่ดูแปลกใหม่เสมอ ๆ ฟุ้งพร้อมด้วยเรื่องแนวไสยศาสตร์ รักใคร่ เจ้าหญิง ลุงผู้ชั่วร้าย ป้าอ้วน เหล่าอสูรพาลหนวดงัดงัดสวมกางเกงตาหมากรุกสีเหลือง ฉากเพื่อฝัน คนซี้ซลาด วีรบุรุษ การต่อสู้ และนิทานกว่าครึ่งมีทำนองที่จับใจและร้องคลอได้ “ทุกอย่างต้องมีที่มา” ฮารูนให้เหตุผล “ดังนั้นนิทานเหล่านี้ก็ไม่ได้มาตามสายลมใช่ไหม”¹¹

แต่เมื่อใดก็ตามที่เขาถามคำถามสำคัญนี้กับพ่อ เจ้าแห่งเล่ห์กลจะหรีตาโปน ๆ ลงเล็กน้อย (จริง ๆ นะ สาบานได้) ตบพุงไ้เบา ๆ เอาหัวแม่มือแตะบนริมฝีปาก แล้วทำเสียงในคอแปลก ๆ อึก อึก อึก¹² ฮารูนไม่ชอบท่าทางที่พ่อทำเลย “นำพ่อ”¹³ บอกหน่อยเถอะว่านิทานพวกนั้นมาจากไหนเหรือ” ฮารูนดิ่งดัน ราชิตยักคิ้วอย่างชวนสงสัย แล้วชี้นิ้วไปบนฟ้าราวกับรำยมนต์¹⁴

“ก็มาจากทะเลนิทานอันกว้างใหญ่ไ้ละ” เขาตอบ “พ่อดื่มน้ำนิทานอุ่น ๆ แล้วตัวพ่อก็เต็มไปด้วยไ้ละ”¹⁵

ฮารูนรู้สึกขัดเคืองกับสิ่งที่พ่อพูดอย่างยั้ง “แล้วพ่อเก็บน้ำร้อนนี้ไว้ที่ไ้ละ” เขาตอบได้อย่างมีเล่ห์เหลี่ยม “ผมว่าในกระตักน้ำร้อน ไ้ละ ผมไม่เห็นเลยสักใบ”

“มันไ้ละมาจากก๊อกล่องหนที่ติดตั้งโดยภูตน้ำ” ราชิตพูดหน้าตาเฉย “ลูกต้องสมัครเป็นสมาชิกก่อน”

“แล้วพ่อเป็นสมาชิกไ้ยังไ้ละ”¹⁶

“เอ่อ” เจ้าแห่งเล่ห์กลเอ๋ย “มันซับซ้อนเกินกว่าจะอธิบายได้¹⁷”

“เอาเถอะ” ฮารูนพูดอย่างไม่สบอารมณ์ “ผมไม่เคยเห็นภูตน้ำเลย” ราชิตักไหล์ “ลูกก็ไม่เคยตื่นทันได้เห็นคนส่งนมซักที” พ่อแย้ง “แต่ลูกก็ไม่รังเกียจที่จะดื่มนม และตอนนี้ก็กรุณาหยุดขัดหยุดเถียง¹⁸ ชะที มีความสุขกับงานที่ลูกชอบไปเถอะ” และนี่ก็เป็นประโยคที่ยูติคำถาม แต่อยู่มาวันหนึ่ง ฮารูนถามคำถามมากไปจนทำให้เกิดโกลาหลจนรกแตก¹⁹

~ ~ ~

ครอบครัวคาลิฟาอาศัยอยู่ชั้นล่างของบ้านคอนกรีตหลังเล็ก ๆ มีผนังสีชมพู หน้าต่างสีเขียวมะนาว และระเบียงทาสีน้ำเงิน ราวจับเป็นโลหะบิดเบี้ยว มันเหมือนเค็กมากกว่าตึก (ในความคิดของฮารูน) มันไม่ใช่บ้านหรูหรา ไม่ใช่ตึกระฟ้าที่พวกคนรวยล้นฟ้าอาศัย แต่ก็ไม่ใช่ที่อยู่ของคนจนเช่นกัน พวกคนจนพักอยู่ในเพิงโกโรโกโสผุพังทำจากลังกระดาษเก่า ๆ และแผ่นพลาสติกยาด้วยความสิ้นหวัง นอกจากนั้นยังมีพวกที่จนสุดขีดซึ่งไม่มีแม้กระทั่งบ้านจะอยู่ พวกเขาซุกหัวนอน²⁰ ตามทางเท้า และประตูทางเข้าร้านต่าง ๆ และต้องจ่ายค่าเช่าให้กับพวกอสังหาริมทรัพย์เจ้าถิ่น ความจริงแล้ว ฮารูนถือว่าโชคดี แต่โชคนั้นอาจหายลับไปโดยไม่มีคำบอกเล่าแม้สักนิด ครูหนึ่งคุณอาจมีดวงดาวนำโชค แต่แล้วมันก็หายไปได้ในพริบตา

~ ~ ~

ในเมืองแสนเศร้า ผู้คนส่วนมากมีครอบครัวใหญ่ เด็กจน ๆ หลายคนต้องป่วยและอดอยาก ทั้ง ๆ ที่บรรดาลูกคนรวยได้กินเกินอิ่มและทะเลาะกันแย่งสมบัติพ่อแม่ ฮารูนยังอยากรู้ว่าทำไมพ่อแม่ของเขาถึงไม่มีลูกอีก แต่คำตอบเดียวที่ได้ก็ไม่ได้อธิบายอะไรเลย

“มีลูกคนเดียวก็เกินพอ ฮารูน คาลิฟา เด็กน้อยเอ๋ย ลูกมีดีกว่าที่พ่อคิดไว้ซะอีก²¹”

แล้วมันหมายความว่าอย่างไรล่ะ “พอกับแม่ใช้น้ำยา²² ไปหมดแล้วแค่มีลูก” ราชิตอธิบาย “ทุกอย่างรวมอยู่ในตัวลูกคนเดียว มันพอยิ่งกว่ามีเด็กสี่ห้าคนเชียวนะ ยังไงก็ลูกก็มีดีกว่าที่พ่อคิดไว้”

ราชิต คาลิฟา ผู้ไม่เคยไปทางลัดเลยถ้ามันมีทางอ้อมและสะดวกให้เดิน ไม่สามารถตอบคำถามอย่างตรงไปตรงมาได้²³ ไสริยาให้คำตอบที่เข้าใจได้ง่ายกว่า “พอกับแม่พยายามแล้ว” เธอพูดเสียงเศร้า ๆ “แต่การมีลูกไม่ใช่เรื่องง่าย ลูกลองดูครอบครัวเซนกุปตาที่น่าสงสารสิ”

ครอบครัวเซนกุลตาอาศัยอยู่ชั้นบน นายเซนกุลตาเป็นเสมียนที่สำนักงานของเทศบาล เขาเป็นคนผอมโกรก เสียงเบา และขี้ตืด ในขณะที่โอนิตา ภรรยาของเขาเป็นคนใจดี เสียงดัง และอ้วนโย้ พวกเขาไม่มีลูกเลย ดังนั้นโอนิตา เซนกุลตาจึงเอ็นดูฮารุนมากกว่าที่เขาต้องการ เธอมักให้ขนมหวานกับเขา (ซึ่งเขาชอบ²⁴) และยี้มเขา (ซึ่งเขาไม่ชอบ) เมื่อเธอสวมกอดฮารุน เนื้อย้อย ๆ²⁵ ของเธอโอบรัดเขาจนมีดอย่างน่าตระหนก²⁶

ส่วน²⁷ นายเซนกุลตาไม่สนใจฮารุน แต่มักพูดคุยกับโสริยา ซึ่งฮารุนไม่ชอบเลย โดยเฉพาะตอนที่เจ้าหมอนั่นคอยว่าร้ายราชิต นักเล่นนิทาน เมื่อใดก็ตามที่คิดว่าฮารุนไม่ได้ยิน “สามีของคุณนะ ขอโทษนะถ้าผมจะเอ่ยถึง” เขาจะเริ่มพูดด้วยเสียงแผ่วเบา “เขาเป็นพวกที่ชอบล่องลอยเพื่อฝันไปวัน ๆ”²⁸ นิทานพวกนี้มันคืออะไรกันเหรหือ ชีวิตไม่ใช่หนังสือนิทานหรือร้านขายของเล่นนะ ใจความสนุกสนานนี้มันไม่ได้ทำให้อะไรดีเลย แล้วนิทานที่ไม่เป็นจริงพวกนี้มันมีประโยชน์อะไร”

ฮารุนพยายามเงี่ยหูฟังอยู่ด้านนอกหน้าต่าง เขาตกใจแล้วว่าเขาไม่ชอบนายเซนกุลตา ชายผู้ทีเกลียดนิทานและคนเล่นนิทาน ฮารุนไม่แะแสะเขาเลยสักนิด

แล้วนิทานที่ไม่เป็นจริงพวกนี้มันมีประโยชน์อะไร ฮารุนไม่สามารถเอาคำถามไร้สาระนี้ออกไปจากหัวเขาไปได้ หากแต่ก็ยังมีความคิดว่านิทานของราชิตนั้นมีประโยชน์ ในตอนนั้นกำลังจะมีการเลือกตั้ง บันจันดรัมผู้ยิ่งใหญ่²⁹ จาก พรรคการเมืองหลายต่อหลายพรรคต่างมาหาราชิต ยี้มพราย³⁰ พร้อมกับขอร้องเขาให้ช่วยเล่นนิทานแก่ผู้ชุมนุมและไม่ให้เล่าที่อื่นอีก เป็นที่รู้กันว่าถ้าใครสามารถเอากลวงของราชิตมาเป็นพวกได้ ผู้นั้นก็หมดกังวลได้ ไม่มีใครเชื่อคำพูดของนักการเมือง แม้ว่าเขาจะแสร้งทำว่าพวกเขากำลังพูดความจริง (ในความเป็นจริงแล้ว นี่เป็นวิธีที่ทุกคนรู้ว่าพวกเขากำลังโกหก) แต่ทุกคนศรัทธาราชิตอย่างสนิทใจเพราะว่าเขาพร่ำบอกอยู่เสมอว่าสิ่งที่เขาพูดไปล้วนไม่เป็นความจริงทั้งสิ้น และแต่งขึ้นมาจากความคิดของเขาเอง ดังนั้นบรรดานักการเมืองต่างต้องการราชิตให้ช่วยเขาเพื่อที่จะได้คะแนนเสียงจากประชาชน พวกเขาต่างพากันต่อแถวอยู่หน้าประตูมองตาเป็นมัน³¹ ยี้มอย่างเสแสร้ง พร้อมหอบถุงเงินไปโต ราชิตสามารถเลือกเฟ้นได้

~ ~ ~

ในวันที่ทุกสิ่งผิดปกติไป ระหว่างทางกลับบ้านจากโรงเรียน ฮารุนติดอยู่กลางสายฝนที่ตกหนักครั้งแรกของฤดู

ในตอนนี้ เมื่อฝนมาเยือนเมืองแสนเศร้า ชีวิตของผู้คนก็อยู่อย่างสบายขึ้นเล็กน้อย³² ในหน้านี้มีปลาจะละเม็ดแสนอร่อยอยู่เต็มทะเล ชาวบ้านจึงได้พักจากการกินปลาอันหม่นหมอง

นอกจากนั้นอากาศยังเย็นและสะอาด เพราะฝนช่วยชะพวกควันดำที่พวยพุ่งออกมาจากบรรดาโรงงานความเศร้า ฮารุน คาลิฟาชอบที่ได้เปียกโชกในช่วงฝนแรกของปี เขาจึงกระโดดไปรับความเปียกชุ่มอันแสนอบอุ่นอย่างวิเศษ และอ้าปากรับหยดฝนที่ตกลงมาต้องลิ้นของเขา ฮารุนกลับมาถึงบ้านด้วยเนื้อตัวเปียกเป็นมันเงาราวกับปลาจะละเม็ดในทะเล

โอนีตากำลังยืนอยู่ตรงระเบียงด้านบน ตัวสั่นเทา³³ และถ้าฝนไม่ตก ฮารุนอาจสังเกตเห็นว่าเธอกำลังร้องไห้ เขาเข้าไปในบ้านและเห็นราชิต นักเล่นนิทาน หน้าตาดูราวกับว่าเขาได้ไหล่น้ำออกไปรับฝนนอกหน้าต่าง เพราะทั้งตาและแก้มนั้นเปียกชุ่มแม้ว่าเสื้อผ้าจะแห้งสนิท

โสรยา แม่ของฮารุน หนีตามนายเซนกุปตาไปแล้ว

เวลาสิบเอ็ดโมงตรง โสรยาบอกราชิตให้ไปหาถุงเท้าที่หายไปในห้องของฮารุน อีกสองวินาทีต่อมา ในระหว่างที่ราชิตกำลังง่วนอยู่กับการหาถุงเท้า (เรื่องการทำถุงเท้าหายฮารุนถนัดนัก³⁴) ราชิตได้ยินเสียงประตูปิดดังปัง และชั่วพริบตาต่อมา เขาได้ยินเสียงรถบนถนน เขากลับไปที่ห้องนั่งเล่นมองภรรยาที่จากไป และเห็นรถแท็กซี่เลี้ยวกลับหัวมุมถนนไป “เธอคงตรึงตรองวางแผนมานานแล้ว” เขาคิด นาฬิกายังคงเป็นเวลาสิบเอ็ดโมงตรง ราชิตหยิบค้อนมาทุบนาฬิกาให้แหลกเป็นชิ้น ๆ แล้วเขาก็ทุบนาฬิกาทุกรอบเรือนในบ้าน ไม่เว้นแม้แต่นาฬิกาบนโต๊ะข้างเตียงของฮารุน

คำพูดแรกของฮารุนเมื่อได้รู้ข่าวการจากไปของแม่ก็คือ “ทำไมพ่อต้องมาทุบนาฬิกาของผมด้วย”

โสรยาได้ทิ้งจดหมายที่เขียนเรื่องที่น่ารังเกียจที่เซนกุปตาได้เคยกล่าวถึงราชิต “คุณก็ชอบแต่ความสนุกสนาน แต่มนุษย์ที่แท้จริงจะต้องรู้ว่าชีวิตเป็นเรื่องที่จริงจัง ในสมองของคุณก็เต็มไปด้วยเรื่องที่กึกก้องขึ้นมา มันจึงไม่มีที่ว่างพอสำหรับความจริง เซนกุปตาไม่มีจินตนาการเลย แต่ฉันก็รับได้ ป.ล.”³⁵ บอกฮารุนด้วยว่าฉันรักเขา แต่ก็ช่วยไม่ได้ ยังไงฉันก็ต้องไปตอนนี้

น้ำฝนจากผมของฮารุนหยดลงบนจดหมาย “ให้พ่อทำยังไงดีล่ะลูก”³⁶ ราชิตร้องถามอย่างน่าเห็นใจ “การเล่นนิทานเป็นงานอย่างเดียวที่พ่อทำเป็น”

เมื่อฮารุนได้ยินเสียงที่แสนน่าสมเพชของพ่อ เขาก็ควบคุมอารมณ์ไม่อยู่ แล้วตะโกนว่า “ก็เพราะเรื่องอะไรล่ะฮะ แล้วนิทานที่ไม่เป็นจริงพวกนี้มันมีประโยชน์อะไร”

ราชิตเอามือปิดหน้า³⁷ แล้วร้องไห้

ฮารุนอยากจะถอนคำพูดออกจากหูของพ่อและดันมันกลับเข้าปากลงไป แต่แน่นอน เขาทำอย่างนั้นไม่ได้ นั่นก็เป็นเหตุที่เขาตำหนิตัวเอง และต่อมาไม่นาน เหตุการณ์ที่น่าอัศจรรย์ที่สุดเท่าที่คิดได้ สิ่งที่เคยคาดไม่ถึงได้เกิดขึ้น

ราชิต คาลิฟา ผู้เป็นตำนานมหาสมุทรแห่งความรอบรู้ เจ้าแห่งเล่ห์กลผู้เลื่องลือ ยืนอยู่ต่อหน้าผู้ฟังมหาศาล เขยปากจะเล่าเรื่อง แต่กลับรู้ตัวว่าเขาไม่มีนิทานที่จะเล่าอีกแล้ว

~ ~ ~

หลังจากแม่ทิ้งบ้านไป ฮารูนสังเกตว่าตัวเองไม่สามารถจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นานหรือถ้าจะพูดอย่างชัดเจนก็คือทำอะไรได้ไม่เกินสิบเอ็ดนาทีกี่ในแต่ละครั้ง ราชิตพาฮารูนไปดูหนังเป็นการปลอบใจ แต่หลังจากสิบเอ็ดนาทีกี่ไม่ขาดไม่เกิน ความสนใจของฮารูนก็เกิดเปิดเปิง³⁸ พอหนังจบเขาแทบไม่รู้เลยว่าเรื่องราวเป็นยังไง ต้องถามราชิตว่าพระเอกขณะตอนจบใหม่ วันถัดมาฮารูนเล่นเป็นผู้รักษาประตูออกก็อยู่แถวบ้าน หลังจากการรักษาประตูได้อย่างดีเยี่ยมในช่วงสิบเอ็ดนาทีกี่แรก เขาก็เริ่มเล่นอย่างอ่อนโยบ ไม่เป็นท่า และปล่อยให้ลูกเข้าประตูอย่างน่าขายหน้าที่สุด วันแล้ววันเล่าจิตใจของเขาก็มักจะล่องลอยไปไหนต่อไหน ทั้งเพียงร่างกายไว้เท่านั้น เรื่องพรรค์นี้ทำให้เกิดปัญหาแน่นอน เพราะเรื่องที่น่าสนใจและสิ่งสำคัญหลายอย่าง ต้องใช้เวลามากกว่าสิบเอ็ดนาทีกี่ เช่นตอนกินข้าว หรือการสอบเลข

โอนิตา เซนกุปตาเป็นผู้ที่รู้คำตอบของปัญหา เธอเริ่มลงมาชั้นล่างบ่อยกว่าเดิม อย่างน้อยก็มากำชับเสียงเข้มว่า “ต่อไปนี่ห้ามเรียกฉันว่านางเซนกุปตา เรียกแค่โอนิตาเท่านั้น” หลังจากนั้นเธอก็ตบหน้าผากอย่างแรงและร้องคร่ำครวญ “โธ้ย แล้วจะเกิดอะไรขึ้นอีกเนี่ย”

เมื่อราชิตบอกเรื่องที่ฮารูนจิตใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัว³⁹ ให้โอนิตาฟัง เธอพูดอย่างหนักแน่นและดูเชื่อมั่นว่า “สิบเอ็ดโมงเป็นเวลาแม่ของเขากลับจากบ้านไป” เธอกล่าว “มาดูปัญหาเรื่องสิบเอ็ดนาทีกี่เถอะ สาเหตุมาจากจิตจาย⁴⁰” ราชิตกับฮารูนฟังอยู่ตั้งนานถึงรู้ว่าเธอหมายถึงจิตใจ “เพราะความเศร้าทางจิตจายนี่แหละ” โอนิตาพูดต่อ “เด็กน้อยยังฝังใจกับเลขสิบเอ็ดและไม่สามารถไปต่อที่เลขสิบสองได้”

“ไม่จริงฮะ” ฮารูนแย้ง แต่ในใจเขาก็กลัวจะเป็นอย่างนั้น เขาฝังใจกับเวลาเหมือนนาฬิกาที่แตกอย่างนั้นหรือ บางทีปัญหาอาจไม่มีทางแก้จนกว่าโสรยาจะกลับมาไขลานนาฬิกาอีกครั้ง

~ ~ ~

หลังจากนั้นไม่กี่วัน ราชนิต คาลิฟาได้รับเชิญให้ไปแสดงจากบรรดานักการเมืองของเมือง ก.⁴¹ ที่อยู่ใกล้หุบเขา ค. ซึ่งทอดตัวไปยังภูเขาม. (ขออธิบายว่าในประเทศอาลิฟเบย์ สถานที่หลายแห่งตั้งชื่อตามตัวอักษร ทำให้สับสนเป็นอย่างมาก เพราะตัวอักษรมีจำนวนจำกัด ในขณะที่มีสถานที่ที่ต้องตั้งชื่อมีจำนวนไม่จำกัด ดังนั้นสถานที่หลายแห่งต้องใช้ชื่อเดียวกัน ทำให้บ่อยครั้งจดหมายจึงส่งไปผิดบ้าน ความยุ่งยากนี้ยิ่งเลวร้ายขึ้นเรื่อย ๆ ในหลายสถานที่ เช่น ในเมืองแสนเศร้าที่ลึ่มชื่อของมันไปสนิท พวกพนักงานของหน่วยบริการไปรษณีย์แห่งชาติต้องอดทนอย่างมาก ลองจินตนาการดูสิ บางครั้งพวกเขาก็อารมณ์เสียบ้าง)

“เราต้องไป” ราชนิตบอกฮารูน ทำเหมือนว่าปัญหาไหนก็ไม่สามารถขัดขวางเขาได้⁴²
“ในเมือง ก. และหุบเขา ค. อากาศดี แต่อากาศที่นี้ชวนให้ร้องไห้เกินจะบรรยาย”

เป็นความจริงที่ฝนตกหนักมากในเมืองแสนเศร้าจนคนแทบจมน้ำถ้าสุดลมหายใจเข้าไป โอนีตาเพิ่งโผล่มาจากข้างบนเพื่อแวะทักทาย เห็นด้วยอย่างเศร้า ๆ กับราชนิต “เป็นแผนสุดยอดเยี่ยม” เธอกล่าว “ดีแล้ว ทั้งสองคนไปเถอะ ถือซะว่าเป็นวันพักผ่อนเล็ก ๆ ก็แล้วกัน ไม่ต้องห่วงว่าฉันจะต้องอยู่คนเดียวหรอกนะ”

~ ~ ~

“เมือง ก. ไม่มีอะไรพิเศษนักหรอก” ราชนิตบอกฮารูนบนรถไฟระหว่างทาง “แต่หุบเขา ค. ต่างกันนะ มีทุ่งสีทอง ภูเขาสีเงิน และตรงกลางหุบเขามีทะเลสาบที่สวยงามชื่อว่า จี๊ดซิด⁴³”

“ถ้าสวยจริงแล้วทำไมมันไม่ชื่อว่า น้ำทิพย์ ละซะ” ฮารูนแย้ง ราชนิตพยายามทำหน้าตาขมขื่นที่สุด ๆ และชี้นิ้วราวกับรำยมนต์เช่นเดิม “เออ ตอนนี่ก็เป็นทะเลสาบน้ำทิพย์” เขาพูดด้วยเสียงดูถูกลับซุด ๆ “ไม่รู้สิ มันก็เป็นทะเลสาบหลากหลายชื่อ ใช่มั้ย”

ราชนิตเล่าต่อไปโดยพยายามทำเสียงให้สนุกสนาน เขาบอกฮารูนว่าจะมีเรือ⁴⁴ สุดหรูจอดรอพวกเธออยู่ที่ทะเลสาบจี๊ดซิด เขาเล่าถึงซากปราสาทในเทพนิยายในหุบเขาสีเงิน สวรรค์สำราญที่สร้างโดยเหล่าจักรพรรดิโบราณ เรียงกันริมทะเลสาบจี๊ดซิด สวรรค์เหล่านี้มีน้ำพุ ระเบียบ และศาลาแห่งความสำราญ ที่ซึ่งวิญญาณของกษัตริย์โบราณสิงอยู่ในร่างของนกกระยางหัวขวาน แต่พอลิบเอ็ดนาที่ผ่านไป ฮารูนก็หยุดฟัง และราชนิตก็หยุดพูดเช่นกัน พวกเขาออกมาออกไปที่ทุ่งนอกหน้าต่างรถไฟอย่างเงียบ ๆ แก่แข็ง⁴⁵

เขาพบชายสองคนหนวดโง้งใหญ่ยักษ์สวมกางเกงตาหมากรุกสีเหลืองฉูดฉาดที่สถานีรถไฟในเมือง ก. “พวกเขาดูท่าทางเหมือนพวกวายร้าย” ฮารูนคิด แต่ก็ได้แต่คิดอยู่ในใจ ชายทั้งสองขับรถไฟพาเขาไปกับฮารูนดิ่งไปที่เวทียาเสียง พวกเขาขับผ่านรถไฟโดยสารที่มีผู้คนล้นออกมา

ราวกับน้ำที่หยดลงมาจากฟองน้ำ มาถึงป่าทึบแห่งผืน ผู้คนแตกหน่อมาจากทั่วทุกสารทิศดูจ
ไปไม้บนต้นไม้ป่า มีเด็กจับกลุ่มกันอยู่เป็นพุ่มและบรรดาผู้หญิงเรียงกันเป็นแถวประหนึ่งดอกไม้
นานาพันธุ์ในแปลงปลูกดอกไม้ขนาดใหญ่⁴⁶ ราชนิกุลอยู่ในความคิดของเขา และผกหัวอย่าง
เศร้า ๆ

จากนั้น สิ่งที่ไม่คาดไม่ถึงก็เกิดขึ้น ราชนิกุลขึ้นไปที่ตอหน้าป่าใหญ่แห่งผืน ฮารุนดู
พ่ออยู่ที่ข้างเวที นักเล่านิทานผู้นำสงสารเปิดปากจะพูด ผืนให้ร้องด้วยความตื่นเต้น แต่ราชนิ
กาลิฟายืนอ้าปากค้างรู้สึกได้ถึงความว่างเปล่าของหัวใจเขา

“กา⁴⁷” เจ้าแห่งเล่ห์กลเปล่งเสียงออกมาราวกับอึกาโง่ง “กา กา กา”

~ ~ ~

หลังจากนั้นทั้งราชนิกุลและฮารุนก็โดนจับมาขังไว้ในสำนักงานที่ร้อนจัดในขณะที่ชายหมวดโจ่งสวม
กางเกงตาทาหมากลูกสีเหลืองทั้งสองต่างตะโกนใส่หน้าราชนิกุล กล่าวหาเขาว่ารับสินบนมาจากคู่แข่ง
พร้อมกับขู่ว่าจะตัดสินและส่วนอื่น ๆ ของเขาด้วย ราชนิกุลที่น้ำตาคลอเบ้าได้แต่พูดว่าเขาก็ไม่เข้าใจ
ว่าทำไมเขาถึงพูดไม่ออก แต่สัญญาว่าจะขอแก้ตัวอีกครั้ง “ที่หุบเขา ค. ฉันจะทำให้ดีเยี่ยมที่สุด
ไปเลย” เขาสาบาน

“ให้มันจริงเหอะ” ชายหมวดโจ่งตะโกนตอบ “ไม่ยั้งฉัน จะลากลิ้นแก⁴⁸” ออกมาจาก
คอหอยจอมโกหก”

“แล้วเครื่องบินออกเดินทางไป ค. เมื่อไหร่ละ” ฮารุนพูดแทรกหวังช่วยให้สถานการณ์
ผ่อนคลายลง (เขารู้ว่ารถไฟเข้าไปในภูเขาไม่ได้) ชายจอมเอ็ดตะโรกลับตะโกนดังกว่าเดิม “เครื่องบิน
เครื่องบินอะไระ ไฉนนิทานของพ่อแกเนี่ยยังบินไม่ขึ้นเลย แต่ไฉนเด็กกวนประสาทนี้มันอยากจะทำบินวะ
ไม่มีเครื่องบินสำหรับแกกับพ่อแกหรอก ไฉน ไปรอบัสระยะยาวโน่น”

“ฉันผิดอีกแล้วสิ” ฮารุนคิดอย่างสุดเศร้า “ฉันเป็นคนก่อปัญหาเอง แล้วนิทานที่ไม่เป็น
จริงพวกนี้มันมีประโยชน์อะไร คำถามนี้ทำให้หัวใจพ่อสลาย ฉันต้องแก้ไขมันเอง ต้องทำอะไรสัก
อย่างแล้ว”

แต่ปัญหามันอยู่ที่ว่าเขาก็คงคิดไม่ออกกว่าจะทำอะไรดี

2

รถไปรษณีย์ด่วนพิเศษ⁴⁹

ชายจอมเอ็ดตระโทั้งสองผลักราชากับฮารูนให้เข้าไปนั่งหลังรถเก่าๆพัง เบาะสีแดงชาดวิน แม้ว่าวิทยุราคาถูกในรถจะเปิดเพลงในหนังสือดังกระหึ่ม ชายจอมเอ็ดตระโทั้งสองยังคงตะเบ็งเสียงคุยเกี่ยวกับความไม่ได้เรื่องของนักเล่นนิทานตลอดทางไปสถานีรถบัสที่มีประตูขึ้นสนิม พอถึงสถานีฮารูนกับราชิถูกดันลงจากรถโดยไม่มีพิธีรีตองหรือการสั่งลา

“ค่ารถละ” ราชิทถามอย่างคาดหวัง แต่ชายจอมเอ็ดตระโกลับตะคอกตอบว่า “ยังมีหน้ามาขอตังค์อีกหรือ ไอ้กระจอกเอ๋ย⁵⁰!” และบึ่งรถไปอย่างรวดเร็ว รถพุ่งเฉียดพวกหมา วัว และผู้หญิงที่ทุนตะกร้าผลไม้ไว้บนหัวจนทั้งคนทั้งสัตว์แตกกระเจิงไปคนละทิศละทาง เพลงดังกระหึ่มและคำพูดหยาบคายยังคงพรังพรุดต่อขณะที่รถก็ขับลดเลี้ยวไปตลอดทาง

ราชิทไม่มีอาการโกรธแค้นน้อย⁵¹ ฮารูนตามเขาไปยังห้องชายตัวตรงข้ามกับลานฝุ่นเขรอะ บนผนังมีคำเตือนแปลก ๆ เขียนอยู่

หากนายลองดีคิดชิงหรือโกยอ้าว⁵²

ได้ถึงคราวหายหน้ามาเยือนแน่

นั่นป้ายหนึ่ง และนี่

บรรดาตีนผี⁵³ มหาภัย

ถึงจุดจบสลายกับสัปเหร่อ

นั่นก็อีกป้ายหนึ่ง มีนี่อีก

ระวัง ! ช้าหน่อย ! ตายไปไม่ฮา !

ชีวิตมีค่า ! รถผลาญสตาจค์ !

“น่าจะมีป้ายหนึ่งที่ห้ามตะโกนใส่ผู้โดยสารเบาะหลัง” ฮารูนพิมพ์ำขณะที่ราชิทเดินไป

ชื่อตัว

ดูเหมือนจะมีการดวลมวยปล้ำหน้าห้องชายตัวแทนที่จะรอคิวเพราะทุกคนต่างก็อยากจะมาก่อนทั้งนั้น ก็เพราะหลายคนบ้างก็ถือไก่ อุ้มลูก หรือแบกสัมภาระทะเลาะทะเล่กัน ๆ ทำให้เกิดการตะลุมบอนกันจนพวกรุ่นของเล่น และหมวกหลุดร่อน สักพักก็มีคนเดินโซเซเลือดอาบ บางคนถลันออกจากความโกลาหล⁵⁴ พร้อมโบกเศษกระดาษใบเล็ก ๆ อย่างดีใจสุดขีด ตัวนั้นเอง ราชิตหายใจลึก ๆ มุดเข้าไปในฝูงชน

ขณะเดียวกัน กลุ่มฝุ่นตลบกลุ่มเล็ก ๆ กระจายไปมาราวกับลมบ้าหมูในลานจอดรถบัส ฮารูนรู้ว่าฝุ่นตลบเหล่านี้ก็คือบรรดาฝูงชน ดูเหมือนว่ารถบัสที่มีอยู่จะมีไม่เพียงพอกับผู้โดยสารจำนวนมากในสถานี ช่างเถอะ ไม่มีใครรู้หรือกว่ารถบัสคันไหนจะออกก่อน คนขับจึงนึกสนุกเล่นเกมกลั่นแกล้ง คนขับบางคนสตาร์ทรถ ปรับกระจก และทำที่เหมือนว่าจะออกรถ เพียงครู่เดียวผู้โดยสารเป็นกระจุกต่างแบกกระเป๋าเดินทาง ถูบนอน นกแก้ว และวิทยุทรานซิสเตอร์พุ่งตรงมาที่เขา แต่แล้วเขาก็ดับเครื่องและยืมเหมือนไม่รู้วิธีไหนอื่น ชั่วครู่ รถอีกคันที่จอดอยู่ในลานที่ห่างออกไปก็สตาร์ทและผู้โดยสารต่างก็กระจายไปเหมือนเดิม

“ไม่ยุติธรรมเลย” ฮารูนพูดดัง ๆ

“ถูกต้อง” เสียงคำตอบเปล่งมาจากด้านหลังฮารูน “แต่ แต่ แต่หนู⁵⁵ น่าจะยอมรับนะว่ามันดูสนุกมาก”

เจ้าของเสียงนั้นเป็นชายหนุ่มร่างยักษ์ ปอยผมชี้ได้คล้ายหงอนนกแก้ว และใบหน้าเขาก็มีขนดกด้วย ฮารูนคิดขึ้นมาได้ว่าชนเหล่านั้นเหมือนชนนิก “คิดอะไรพิลึกน่า” เขาบอกกับตัวเอง “ฉันคิดอย่างนั้นได้อย่างไร มันก็แค่เรื่องเหลวไหลธรรมดา ๆ ก็อย่างที่ใครก็เห็น ๆ กัน”

ครู่ต่อมา กลุ่มฝุ่นตลบของผู้โดยสารผู้ลนลานสองกลุ่มมาปะทะกันจนทั้งหมัด โดนม⁵⁶ และรองเท้าเตะสานกระเด็นกระดอน ฮารูนหัวเราะออกมาอย่างกลั่นไม่อยู่ “หนูนี่ยอดจริง ๆ” เสียงก้องมาจากชายผมทรงหงอน “หนูเห็นว่ามันตลกใช่มั้ยล่ะ ที่จริงแล้วอุบัติเหตุมันทั้งเศร้าแล้วก็โหดร้ายด้วย แต่ แต่ แต่ เบ๊ยย! ปัง! โครม⁵⁷! ทำไมทำให้เราหัวเราะและให้ได้” ชายร่างยักษ์ยื่นและโค้งคำนับ “ยินดีให้บริการครับ” เขาเอ่ย “ฉัน⁵⁸ ชี้อับ⁵⁹ เป็นพนักงานขับรถของรถไปรษณีย์ด่วนพิเศษหมายเลขหนึ่งมุ่งหน้าสู่หุบเขา ค.” ฮารูนคิดว่าเขาจะโค้งตอบดีไหม “ผมชื่อว่าฮารูนอะ”

ฮารูนเกิดความคิดขึ้นมาและพูดว่า “เมื่อที่คุณพูดว่าจะให้บริการผม ถ้าฉัน ผมมีอะไรให้คุณช่วย คุณช่วยผมได้จริง ๆ นะอะ”

“มันเป็นคำพูดติดปาก⁶⁰ นะ” บัทตอบ “แต่ แต่ แต่ยังไงฉันก็ยินดีบริการจริง ๆ นะ คำพูดติดปากเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ อาจบิดเบี้ยวหรืออาจจะเหยียดตรง แต่ฉันเป็นคนตรงนะ ไม่ใช่คนเบี้ยว แล้วหนูต้องการอะไรล่ะ เด็กน้อย”

ราชิตหมักเล่าให้ฮารูนฟังว่าถนนระหว่างเมือง ก. กับหุบเขา ค. สวยมาก มั่นคงเคี้ยวเหมือนพญานาคเลื้อยผ่านช่องแคบ ฮ. ที่ตรงไปยังอุโมงค์ อ. (ที่รู้จักกันอีกชื่อว่า จ.) มีหิมะอยู่ข้างทาง มีนกหลากหลายเหมือนเทพนิยายถลาร่อนอยู่ในโตรกเขา และเมื่อถนนโผล่จากอุโมงค์ (ราชิตเคยเล่าให้ฟัง) นักท่องเที่ยวจะได้เห็นวิวที่น่าตื่นตาตื่นใจที่สุดในโลกนี้อยู่ตรงหน้า วิวทัศน์ของหุบเขา ค. รายล้อมด้วยทุ่งสีทองและภูเขาสีเงินและที่เป็นหัวใจก็คือ ทะเลสาบจืดชืด ภาพนี้แผ่ไปราวกับพรมวิเศษรอให้ใครสักคนมานั่งและท่องเที่ยว “ไม่มีใครที่ดูเศร้าสร้อยเมื่อได้เห็นภาพนั้น” ราชิตเอ่ย “ถ้ายังงั้นคนตาบอดที่ไม่ได้เห็นภาพนั้นก็รู้สึกเป็นทุกข์สิ”⁶¹ ฮารูนจึงขอให้เขากับพ่อได้นั่งข้างคนขับในรถไปรษณีย์ตลอดทางที่ไปยังทะเลสาบจืดชืด และให้รับประกันว่ารถไปรษณีย์จะผ่านอุโมงค์ อ. (ที่รู้จักกันในนาม จ.) ก่อนพระอาทิตย์ตก เพราะไม่เช่นนั้นจะพลาดภาพสวยงามไปเสียหมด⁶²

“แต่ แต่ แต่” บัทแย้งขึ้นมา “เราสายแล้วนะ” แต่พอเขาเห็นฮารูนหน้าหุบ เขาก็ยิ้มกว้างและปรบมือ “แต่ แต่ แต่ อะไรกัน” เขาตะโกน “เพื่อวิวที่สวยงาม เพื่อปลอบใจพ่อผู้เศร้าสร้อยก่อนพระอาทิตย์ตก ไม่มีปัญหาหรอก”

พอราชิตเดินโซเซออกมาจากห้องชายตัว เขาเห็นฮารูนนั่งรอตรงทางขึ้นรถพร้อมกับจองที่นั่งที่ดีที่สุดข้างใน และเครื่องยนต์ก็ติดรออยู่

ผู้โดยสารคนอื่น ๆ ที่กระหืดกระหอบจากการวิ่ง เนื้อตัวจับด้วยฝุ่น พอเหวี่ยงไหลตอนนี้มันก็ใกล้จะกลายเป็นโคลนอยู่แล้ว จ้องมองฮารูนอย่างทั้งอิจฉาทั้งเกรง ๆ ราชิตก็ประทับใจตัวลูกเช่นกัน “ที่พ่อเคยบอกไง ฮารูน คาลิฟา มีลูกก็มีดีกว่าที่คิดไว้”

“ไชโย”⁶³ บัทแหกปาก เขาเป็นคนที่ตื่นเต้นง่ายพอ ๆ กับพนักงานบริการไปรษณีย์คนใด ๆ “บรีนน!”⁶⁴ เขาแถมท้ายพร้อมกับเหยียบคันเร่งจนมีดพื้น

รถไปรษณีย์ทะยานผ่านประตูของสถานีรถบัสอย่างหวุดหวิด ฮารูนเกือบจะอ่านป้ายบนผนังอีกป้ายแทบไม่ทัน

หากความเร็วทำให้นายใจเต้น
เน้นว่าทำพินัยกรรมไว้ก่อนเถอะ

~ ~ ~

รถไปรษณีย์แล่นเร็วขึ้นและเร็วขึ้น ผู้โดยสารต่างเริ่มร้องเสียงลั่นโวยวายด้วยความตื่นเต้นและหวาดกลัว บัทขับรถผ่านหมู่บ้านแล้วหมู่บ้านเล่าด้วยความเร็วสุดขีด ฮารูนสังเกตว่าในแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ชายที่แบกถุงจดหมายขนาดใหญ่รออยู่ที่ป้ายรถไปรษณีย์ตรงหัวมุมหมู่บ้าน ตอน

แรกชายคนนั้นก็สับสนแต่ต่อมาเขาก็เริ่มหัวเสียและตะโกนใส่รถไปรษณีย์ที่ไม่ชะลอรถเลยแม้แต่น้อย ฮารุนยังเห็นอีกด้วยว่าตรงทำยรมมีพื้นที่พิเศษกันด้วยตาข่ายแยกจากส่วนผู้โดยสาร ตรงนั้นมีจุดหมายกองโตคล้ายกับธงที่ชายซีโมโห⁶⁵ แบกอยู่ตรงหัวมุมหมู่บ้าน บัทลีัมรับและส่งจดหมายไปชะสนิท!

“เราต้องหยุดรถเพื่อส่งจดหมายไหมฮะ” ฮารุนยื่นหน้าถาม ในตอนนั้นราชิท นักเล่านิทานร้องลั่น “แล้วเราต้องไปอย่างรวดเร็วจะห้าแบบนี้ไหม”

บัทยั้งขับรถเร็วกว่าเดิม “ต้องหยุดรถด้วยเหอ” เขาหันมาตะเบ็งเสียง⁶⁶ “อยากไปเร็วไม่ใช่เหอ เอาละ ผมจะบอกให้ ต้องการให้ขับช้าเป็นงูเลื้อยอย่างนั้นเหอ เด็กผู้ชายคนนั้นบอกว่าต้องการจะดูวิวก่อนพระอาทิตย์ตก อาจจะใช่หรือไม่ใช่ก็ไม่รู้ บางคนก็บอกว่าเด็กผู้ชายคนนั้นต้องการแม่ อาจจะจริงหรือไม่จริงก็ไม่ทราบ มีคนบอกว่าบัทต้องการขับเร็ว แต่ แต่ แต่ จริง ๆ แล้วใจผมต้องการความเสียวไปอีกแบบต่างหาก แค่ว่า ๆ เท่านั้น ความต้องการเป็นสิ่งประหลาด มันทำให้คนเราดูไม่น่าเชื่อถือ พวกเขาก็จะเป็นทุกข์กับมัน แต่พวกเขาก็ไม่ยอมรับมันเสมอไปหรอกไซโย” เขาเสริมพร้อมกับชี้นิ้ว “นั่นไงเส้นขอบหิมะ หุ่นน้ำแข็งตรงข้างหน้า ถนนเป็นเศษ ๆ โค้งหักศอก หิมะถล่มอันตราย ไปอย่างรวดเร็วสุดขีด”

เขาตัดสินใจง่าย ๆ ที่จะไม่หยุดรถส่งจดหมายเพื่อรักษาสัญญาที่ให้ไว้กับฮารุน “ไม่มีปัญหา” เขาตะโกนออกมาอย่างเรงว่า “ใครจะติดต่อกับคนอื่นยังงี้ข้างในประเทศนี้ที่มีสถานที่หลายแห่งแต่มีชื่อเพียงไม่กี่ชื่อ” รถไปรษณีย์วิ่งเข้าไปที่ภูเขาม. เลี้ยวโค้งอย่างน่ากลัว เสียงล้อดังเอี้ยด สัมภาระ (ที่ผูกอย่างหลวม ๆ อยู่บนชั้นวางบนหลังคารถ) เริ่มแกว่งไปแกว่งมาอย่างน่าเป็นห่วง ผู้โดยสาร (ที่ดูเหมือนตอนนี้เหงือของพวกเขากำลังไถลตามตัวกลายเป็นโคลน) เริ่มต่อว่า

“กระป๋องฉัน” ผู้หญิงเปื้อนโคลนตะคอก “ไอ้ควายบ้าเอ๊ย ไอ้โง่ ลดความเร็วของแกเหอะ ไม่ยั้งจั่นข้าวของของฉันถูกเหวี่ยงพังยับแ่น⁶⁷”

“จะเป็นพวกเราที่ถูกเหวี่ยงละมั้งคุณนาย” ผู้ชายเปื้อนโคลนตอบเสียงเซียว “หุบปากไว้วายเรื่องข้าวของบ้างได้ไหม” ผู้ชายเปื้อนโคลนคนที่สองพูดขัดเขาอย่างเกรี้ยวกราด “เฮ้ยระวังคำพูดแกหน่อย ที่แกกำลังดูถูกอยู่นะ เมียข้าจะเว้ย” แล้วผู้หญิงเปื้อนโคลนคนที่สองก็ร่วมแจมด้วย “แล้วไง เมียแกตะโกนใส่สามีสุดที่รักของฉันอยู่ตั้งนาน แล้วเขาจะบ่นบ้างไม่ได้หรือยังงี้ ดูเธอสิ ตัวผอมโกรสกปรก นี่มันผู้หญิงหรือแท่งโคลนกันแน่เนี่ย”

“ดูนี่ โค้งตรงนี้แคบมาก” บัทร้องออกมา “ที่นี่เมื่อสองอาทิตย์ที่แล้วเกิดโศกนาฏกรรมครั้งใหญ่ รถตกลงไปในห้วยลึก ทุกคนตายหมด อย่างน้อยก็ 60-70 คนแหละ ไอ้ พระเจ้า น่าเศร้ามาก พวกคุณต้องการให้ผมหยุดรถถ่ายรูปไหม”

“เอาสิ หยุดเลย หยุดเลย” ผู้โดยสารหลายคนขอร้อง (ทำยังงี้ก็ได้ให้เขาชะลอรถลงบ้าง) แต่รถกลับขับเร็วกว่าเดิมอีก “หายไปแล้วละ” เขาร้องตะโกนอย่างคึกคักคนอง “เลยมาแล้ว ถ้าอยากให้หยุดต้องรีบบอกเร็ว ๆ หน่อยสิ จะได้หยุดทัน”

“ฉัน⁶⁸ ผิดอีกแล้วสิ” ฮารุนคิด “ถ้ารถชน ถ้าเราแหลกเป็นชิ้น ๆ หรือโดนทอดเหมือนมันฝรั่งเป็นซากไหม้เกรียม ก็เป็นความผิดฉันอีกแล้วคราวนี้”

~ ~ ~

ตอนนี้ถึงจุดสูงของภูเขา ม. ฮารุนมั่นใจว่ารถไฟประณีย์ต้องเร่งความเร็วมากขึ้นอีกเมื่อขึ้นที่สูง มันสูงมากเสียจนเห็นก้อนเมฆอยู่ในหุบเขาด้านล่าง ด้านข้าง ๆ ของภูเขาปกคลุมด้วยหิมะที่หนาและสกปรก ผู้โดยสารต่างก็ตัวสั่นจากความหนาวเย็น เสียงที่ได้ยินเพียงเสียงเดียวภายในรถคือเสียงฟันกระทบกัน ทุกคนตกอยู่ในความกลัวและความเจ็บบกริบ ในขณะที่รถจอดอยู่กับการขับเร็วอย่างมากเสียจนเขาหยุดร้อง “โฮโย” และขึ้นไปจุดเกิดอุบัติเหตุที่น่าสยดสยอง

ฮารุนรู้สึกเหมือนกำลังลอยอยู่ในทะเลแห่งความเจ็บ ซึ่งคลื่นลมแห่งความเจ็บได้พัดให้พวกเขาลอยขึ้น ลอยขึ้น ลอยขึ้นไปบนยอดเขา ปากของฮารุนแห้งผากและรู้สึกได้ว่าลิ้นแข็งและเกาะเป็นก้อน ราชีทไม่สามารถเปล่งเสียงได้เลย แม้แต่คำว่า กา “อีกไม่นาน” ฮารุนกำลังคิด และรู้ว่าผู้โดยสารแต่ละคนก็คงจะคิดเหมือน ๆ กัน⁶⁹ “ฉันกำลังจะถูกกลบเหมือนข้อความบนกระดานดำ ใช้แปรงลบแค่ปัด⁷⁰ เดียว ฉันก็จะหายไปตลอดกาล”

และแล้วเขาก็ได้เห็นเมฆ

รถไฟประณีย์พุ่งตรงไปรอบหน้าผาสูงชัน ด้านหน้าถนนโค้งไปทางด้านขวาอย่างมาก จนดูเหมือนมันจะถลาลงไปที่ขอบ ริมถนนมีป้ายเตือนอันตรายที่ใช้ถ้อยคำที่รุนแรงและไม่มีสัมผัสเลยสักนิด ป้ายหนึ่งเขียนว่า “ขับเหมือนนก นายจะได้ไปที่นั่นแน่” และยังมีอีก “ข้าจะตายหรือตายเฉย ๆ ให้เลือกเอา” เพียงชั่วครู่ เมฆหนาก่อนหนึ่งลอยเคลื่อนอย่างรวดเร็ว มันเปลี่ยนสีได้อย่างเหลือเชื่อ⁷¹ นับเป็นก้อนเมฆจากความฝันหรือฝันร้าย พุ่งขึ้นมาจากโตรกเขาและตกลงบนถนน พวกเขาชนมันตอนเข้าโค้ง และแล้วทุกอย่างก็มีดสนิทอย่างฉับพลัน ฮารุนได้ยินบทกระที่บเบรกออย่างแรงสุดขีด

ทั้งเสียงกรีดร้องและเสียงล้อไถลกลับมาอีกครั้ง “ถึงคราวแล้ว” ฮารุนคิด แล้วพวกเขาก็ออกจากก้อนเมฆนั้นมาอยู่ในที่หนึ่งซึ่งมีผนังเรียบ เส้นขอบโดยรอบโค้ง และมีแสงสีเหลืองเป็นแถบอยู่ตรงขอบด้านบน

“อุโมงค์” บัทปาวร้อง “ตรงปลายนั้นไง หุบเขา ค. อีกหนึ่งชั่วโมงกว่าพระอาทิตย์จะตก วิ่งอยู่ในอุโมงค์เพียงไม่กี่นาทีเท่านั้น ไกลจะได้เห็นวิวสวยงามแล้ว ที่ฉันพูดไปว่าไม่มีปัญหา

~ ~ ~

พวกเขาออกจากอุโมงค์ อ. และบัทได้หยุดรถให้ทุกคนได้ดื่มด่ำกับทัศนียภาพพระอาทิตย์ยามอัสดงเหนือหุบเขา ค. พร้อมด้วยทุ่งสีทอง (ซึ่งที่จริงก็คือที่ปลูกหน่อฝรั่ง) และภูเขาสีเงิน (ซึ่งที่จริงปกคลุมด้วยหิมะสีขาวบริสุทธิ์ทอแสงเป็นประกาย) และทะเลเจ็ดขีด (ที่ไม่ดูเจ็ดขีดเลย) ราชีท คาลิฟา กอดฮารูนและพูดว่า “ขอบใจนะลูกที่ช่วยซ่อมใจ⁷² ให้พ่อ แต่พ่อยอมรับว่าพ่อคิดว่าเราจบเห่ เรียบร้อยโรงเรียนจีนเสียแล้ว พ่อหมายถึง คัททัมซุท

“คัททัมซุท” ฮารูนขมวดคิ้ว “พ่อเคยเล่าว่ายังไงนะฮะ”

ราชีทพูดร่ากับว่าเขากำลังนึกถึงความฝันเก่าแสนเก่า

“คัททัมซุท” เขาพูดซ้ำ ๆ “เป็นเจ้าของศัตรูของนิทานทุกเรื่องและเป็นศัตรูของภาษาเองด้วย เขาเป็นเจ้าของความเจ็บและเป็นศัตรูของการพูด และเพราะทุกอย่างจบลง เพราะความฝันจบ นิทานจบ ชีวิตจบ เมื่อถึงตอนจบของทุกสิ่งเราเลยใช้ชื่อของเขา “มันจบลงแล้ว” เราบอกกันและกัน “มันสิ้นสุดลงแล้ว คัททัมซุท จบสิ้น”

“ที่นี่ทำให้พ่อดีขึ้นนะฮะ” ฮารูนสังเกต “ไม่ร้องกาอีกแล้ว นิทานบ้า ๆ ของพ่อก็เริ่ม” ไหล่ กลับมาด้วย”

ตอนขับรถลงเขา บัทขับรถช้าลงและมีความระมัดระวังอย่างมาก “แต่ แต่ แต่ไม่ต้องการความเร็วแล้ว เพราะการบริการของผมได้เสร็จสิ้นแล้ว” เขาอธิบายให้ชายและหญิงเพื่อนโคลนตัวสั้นเทาฟัง คนเหล่านั้นต่างจ้องฮารูนกับราชีทอย่างขุ่นเคือง

ช่วงพลบค่ำ พวกเขาผ่านป้ายที่เคยเขียนว่า ยินดีต้อนรับสู่ ค. แต่มีบางคนป้ายน้ำมันดิบเติมตัวอักษรยักษ์ ตอนนั้นมันจึงอ่านได้ว่า ยินดีต้อนรับสู่โคซมาร์

“โคซมาร์คืออะไรหรอฮะ” ฮารูนอยากรู้

“เป็นผลงานของพวกมือบอนบางคน” บัทยกไหล่ “ในหุบเขานี้ไม่ใช่ทุกคนที่จะมีความสุขหรอก ก็อย่างที่คุณเห็น”

“เป็นคำในภาษาฟรานโจโบราณที่สมัยนี้ไม่พูดกันแล้ว” ราชีทอธิบาย “ในสมัยก่อนนานมาแล้ว หุบเขาที่เรียกกันง่าย ๆ ว่า ค. นี่มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่ง ถ้าพ่อจำไม่ผิดคือ แคชแมร์⁷³ หรืออีกชื่อว่า โคซมาร์”

“แล้วทั้งสองชื่อนี้มีความหมายไหมฮะ” ฮารูนถาม

“ทุก ๆ ชื่อล้วนมีความหมาย” ราชนิตตอบ “ขอพ่อคิดหน่อยนะ ใช่ว่า ‘แคชแมร์’ แปลว่า ‘สถานที่ซึ่งซ่อนทะเล’ แต่ ‘โคชมาร์’ เป็นชื่อที่ออกจะหยาบคายกว่า”

“บอกหน่อยเถอะ” ฮารูนคะยั้นคะยอ “พ่อหยุดเล่ากลางคันไม่ได้นะ”

“ในคำสมัยก่อน” ราชนิตยอมแล้ว “มันแปลว่า ‘ฝันร้าย’ ”

~ ~ ~

ท้องฟ้าหมุกหมัว⁷⁴ เมื่อรถไปรษณีย์เดินทางมาถึงสถานีรถบัสใน ค. ฮารูนขอบคุณบัทและกล่าวอำลา “แต่ แต่ แต่ฉันจะรออยู่ตรงนี้เพื่อที่จะพาหนูกลับบ้าน” เขาตอบ “จะจองที่นั่งที่ดีที่สุดไว้ให้ ไม่ต้องถามอะไร มานะถ้าหนูพร้อม ฉันจะรอ เราจะไปด้วยกัน บรีน! ไม่มีปัญหา”

ฮารูนกลัวว่าจะมีพวกชายจอมเหี้ยมโหดมาคอยรบกวนอยู่ที่นี้ แต่ ค. อยู่ไกลและข่าวการแสดงให้เห็นว่าเรื่องของการลักพาตัวในเมือง ก. เดินทางได้ไม่เร็วเท่ารถไปรษณีย์ของบัท ดังนั้นพวกเขาจึงได้รับการทักทายจากหัวหน้าพรรค บุคคลระดับสูงของพรรคการเมืองที่ปกครองหุบเขา ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กำลังจะมาถึง ผู้ซึ่งราชิตมาช่วยชีวิตตัวหาเสียง นายหัว⁷⁵ คนนี้เป็นชายหนุ่มหน้าเรียบมันวับ สวมเสื้อซาฟารี⁷⁶ สีขาวและกางเกงสะอาดกลับใจและดูเรียบร้อย ไว้หนวดกระจุ้มกระจิมกรู้งรงอยู่เหนือริมฝีปากบนเหมือนว่าไปเยี่ยมใครมา มันดูไร้สนิมมากสำหรับสุภาพบุรุษผู้ชัดเจนเช่นนี้

สุภาพบุรุษผู้ชัดเจนทักทายราชิตด้วยรอยยิ้มแบบดาราหนัง ซึ่งรอยยิ้มที่ดูเสแสร้งนี้ทำให้ฮารูนรู้สึกแยะ “คุณราชิตที่น่าเคารพ” เขากล่าว “เป็นเกียรติสำหรับพวกเราที่บุคคลผู้เป็นตำนานมาเยือนเมืองของเรา” ถ้าราชิตตกม้าตายในหุบเขา ค. เหมือนที่เขาประสบมาแล้วในเมือง ก. ฮารูนคิด น้ำเสียงของสุภาพบุรุษผู้นี้คงเป็นอีกแบบแน่ ทว่าราชิตดูออกจะกระหยิ่มยิ้มย่องกับคำเียนยอนนี้และอะไรก็ตามที่ทำให้พ่อพอใจ ฮารูนก็ต้องทนไปก่อนตอนนี้ “ผมชื่อ” สุภาพบุรุษผู้ชัดเจนเอ่ย โนม ศีรษะเล็กน้อย และเดาะสั้นเท้าเข้าหากัน “บัท”⁷⁷

“ชื่อเขาคลาย ๆ กับชื่อของคนขับรถไปรษณีย์เลย” ฮารูนอุทาน สุภาพบุรุษผู้ชัดเจนที่มีหนวดสกปรกดูจะไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง “ฉันไม่เหมือนคนขับรถหน้าไหนทั้งนั้นแหละ” เขาร้อง “เวอร์รอม”⁷⁸ เธอรู้ไหมว่าเธอกำลังพูดกับใคร ฉันดูเหมือนคนขับรถยังงั้นหรือ”

“เอ่อ ขอโทษครับ” ฮารูนเริ่มพูด แต่บัทพูดเดินลืวออกไปอย่างหยิ่งลำพอง⁷⁹ “คุณราชิตที่เคารพ เซอริมทะเลสาบ” เขาหันมาสั่ง “พนักงานจะถือกระเป๋าไปให้”

ในช่วงห้านาทีที่เดินไปยังชายฝั่งของทะเลสาบจืดชืด ฮารูนเริ่มรู้สึกอึดอัดอย่างเห็นได้ชัด บัทและพรรคพวก (ซึ่งตอนนี้ก็รวมราชิตกับฮารูนด้วย) ถูกคุ้มกันด้วยทหารติดอาวุธจำนวน

หนึ่งร้อยเอ็ดคนไม่ขาดไม่เกินอยู่หนาแน่น ฮารูนสังเกตว่าผู้คนธรรมดาตามถนนก็ดูทำทางไม่เป็นมิตรเอาเสียเลย “เมืองนี้ดูบรรยากาศแย่ง” เขาพูดกับตัวเอง หากคุณอยู่ในเมืองแสนเศร้า คุณรู้สึกของความทุกข์ยามที่คุณได้พบเจอมัน คุณได้กลิ่นมันตอนกลางคืน เมื่อควันของรถเก๋งและรถบรรทุกได้จางหายไปและพระจันทร์ทำให้ทุกสิ่งดูกระจ่างชัดขึ้น ราชีทมาที่หุบเขานี้เพราะเขาจำได้ว่าที่นี่เป็นสถานที่ที่สุดแสนเบิกบาน แต่มันเห็นได้ชัดว่าปัญหาตามมาถึงที่นี่แล้ว

ฮารูนสงสัยว่า “บทพูดเป็นที่ยอมรับได้ยังไงหากเขาจำเป็นต้องมีทหารตั้งมากมายคอยคุ้มกัน” ฮารูนพยายามกระซิบบอกราชีทว่าบางทีสภาพบุรุษผู้จัดเจนหมวดเพิ่มอาจไม่ใช่บุคคลที่สมควรนักที่เราจะสนับสนุนในการหาเสียงเลือกตั้ง แต่เขาก็ไม่ได้บอก⁸⁰ เพราะมีทหารคอยคุ้มกันในระยะกระชั้นชิด และแล้วพวกเขาก็มาถึงทะเลสาบ

มีเรือรูปร่างเหมือนหงส์ลำหนึ่งจอดรอพวกเขาอยู่ “สำหรับคุณราชีทผู้ทรงเกียรติก็ต้องคู่ควรกับสิ่งที่ดีเลิศเช่นนี้ครับ” บทพูดเยอหยิ่งพูดเสียงหวาน “คืนนี้คุณพักอยู่ในเรือที่ดีที่สุดในทะเลสาบนี้ในฐานะแขกของผม ผมคิดว่ามันคงไม่ต่ำต้อยเกินไปสำหรับผู้สูงส่งเช่นคุณ” เขาพูดเสียงสุภาพ แต่จริง ๆ แล้ว เขากำลังประชดประชันอยู่ ฮารูนเข้าใจได้ แล้วราชีททนได้ไง ฮารูนป็นขึ้นไปบนเรือหงส์ รู้สึกขัดเคืองใจ ขณะที่ฝีพายในเครื่องแบบทหารเริ่มพายออกไป

ฮารูนมองลงไปที่ผิวน้ำของทะเลสาบจืดชืด ดูเหมือนมันเต็มไปด้วยกระแสน้ำแปลก ๆ เป็นลายเส้นตัดไขว้ที่ดูวิจิตรพิสดาร แล้วเรือหงส์ก็ล่องผ่านอะไรสักอย่างที่ดูเหมือนพรมลอยอยู่บนผิวน้ำ “สวณลอย” ราชีทบอกฮารูน “ถักรากบัวเข้าด้วยกันเพื่อทำพรมแล้วก็สามารถปลูกผักบนทะเลสาบที่นี่ได้⁸¹” เสียงของเขาที่ดูเศร้าโศกดังอีกครั้ง ฮารูนพิมพ์ “อย่าเสียใจไปเลยอะ”

“เสียใจเหรอ ไม่มีความสุขขึ้นเหรอ” บทพูดเยอหยิ่งส่งเสียงร้องอย่างเจ็บปวด “ราชีทผู้เด๋มดั่งคงไม่พอใจกับการเตรียมการครั้งนี้แน่ ๆ เลยใช่ไหม” ราชีท นักเล่นิทานไม่สามารถแต่งเรื่องของตัวเองได้ ดังนั้นเขาจึงตอบอย่างจริงใจว่า “ครับ มิได้ มันเป็นเรื่องของหัวใจ”

ทำไมพ่อบอกเขาอย่างนั้นล่ะ ฮารูนคิดอย่างไม่สบอารมณ์ แต่บทพูดเยอหยิ่งกลับดีใจกับการเปิดเผยครั้งนี้ “ไม่ต้องกังวล คุณราชีทผู้โดดเด่น” เขาเอ่ยออกมาอย่างไม่ฉลาด “เธออาจทิ้งคุณไป แต่ก็ยังมีฝูงปลามากมายที่คุณอาจลงเอยด้วยได้นี้”⁸²

“ปลาเหรอ” ฮารูนคิดด้วยความโกรธ “เขาพูดว่าปลานั้นเหรอ” แม้เขากลายเป็นปลาจะละเมิดไปแล้วหรือ หรือตอนนี้แม่ถูกเปรียบเทียบกับปลาอันหม่นหมองหรือปลาลามกกันแน่ ที่จริงราชีทน่าจะตอยที่จมูกจ่อมโอหังของเจ้าบทพูดนี้สักตั้ง

นักเล่นิทานแกว่งมือในน้ำของทะเลสาบจืดชืดอย่างไม่สนใจสิ่งใด “เออ แต่นายยังต้องออกเรือไปอีกไกลกว่าจะพบปลาเทวดา” เขาถอนหายใจ

อากาศดูเปลี่ยนไปราวกับตอบรับคำพูดของเขา ลมร้อนเริ่มพัดมาและเมฆหมอกข้าม
น้ำพุ่งตรงมาที่พวกเขา หลังจากนั้นพวกเขาก็ไม่เห็นอะไรเลย

“อย่าว่าแต่ปลาเทวดาเลย” ฮารุนคิด “ตอนนี้แค่ปลายจมูกของตัวเองยังหาไม่เจอ”

คำอธิบายประกอบการแปล

1. คำว่า “Shah” เป็นคำเรียกผู้ปกครองของประเทศอิหร่านในอดีต (Cambridge Advanced Learner’s Dictionary, 2003) ผู้วิจัยจึงแปลคำนี้ว่า “เจ้า” ส่วนคำว่า “blah” หมายถึง คำพูดที่ไร้สาระ ในที่นี้ผู้วิจัย แปลคำว่า “Shah of Blah” เป็น “เจ้าแห่งเลห์กล” โดยการตีความจากบริบทในเนื้อความที่กล่าวว่า คนที่ไม่ชอบราชิตจะเรียกเขาด้วยคำนี้ เพราะคนเหล่านั้นเชื่อว่าการเล่นิทานของราชิตเป็นกลลวงที่ใช้หลอกลวงผู้ฟัง (Rushdie, 1991, p.15)

2. ในย่อหน้านี้ ผู้เขียนใช้ลีลาการเขียนโดยการหลากคำของคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความเศร้า ดังนั้นผู้วิจัยพยายามที่จะรักษาลีลานั้นไว้โดยการหลากคำในภาษาฉบับแปล เช่น อาดูร ระทม หม่นหมอง หดหู่ เศร้าสร้อย เป็นต้น

3. คำว่า “glumfish” เป็นคำที่ผู้เขียนสร้างคำขึ้นใหม่โดยการประสมหน่วยคำอิสระ คำว่า “glum” กับหน่วยคำอิสระคำว่า “fish” ผู้วิจัยจึงใช้วิธีอธิบายความโดยแปลว่า “ปลาอันหม่นหมอง”

4. ผู้วิจัยถอดเสียงชื่อตัวละครในเรื่องนี้โดยใช้หลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถาน

5. คำว่า “tall tales” เป็นคำประสมที่เกิดความหมายใหม่หมายถึง เรื่องเหลือเชื่อ แต่คำว่า “short tales” และ “winding tales” ไม่ใช่คำที่ปรากฏร่วมกันและไม่สามารถประสมกันแล้วทำให้เกิดความหมายใหม่ได้ แต่ผู้เขียนได้เขียนบริบทนี้โดยนำคำดังกล่าวมาเรียงต่อกันในเชิงอุปลักษณ์ (Metaphor) กล่าวคือ เป็นการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ต่างจำพวกกัน แต่ไม่มีการใช้คำเชื่อม หรือคำกริยาบ่งบอกให้เห็นการเปรียบเทียบนั้น (ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544, น. 26) ได้อย่างแยบยล ผู้วิจัยไม่สามารถรักษาลีลาโดยใช้อุปลักษณ์ได้ จึงใช้วิธีการแปลตรงตัวแต่ใช้อุปมา (Simile) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ต่างจำพวกกัน โดยใช้คำเชื่อม หรือคำกริยาบ่งบอกให้เห็นการเปรียบเทียบนั้น (ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544, น. 22) แทน

6. ผู้วิจัยเพิ่มเติมคำว่า “แต่” เพื่อเชื่อมข้อความระหว่างประโยค

7. ในภาษาต้นฉบับผู้เขียนใช้ภาษาภาพพจน์ ผู้วิจัยจึงคงลีลานั้นไว้แต่เพิ่ม “ในใจของเธอ” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจมากยิ่งขึ้น

8. ผู้วิจัยใช้วิธีการแปลแบบตีความจากบริบทโดยแปลคำว่า “the man” ว่า “พ่อ” และแปลคำว่า “magician” ว่า “ผู้มีมนต์วิเศษ” ไม่ได้แปลตรงตัวว่านักเล่นกล เพราะมนต์วิเศษของราชิตก็คือการเล่นิทาน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น

9. ในย่อหน้านี้ภาษาต้นฉบับมีโครงสร้างประโยคซับซ้อนกัน ผู้วิจัยจึงปรับบทแปลโดยการแปลงประโยคเป็นประโยคสั้น ๆ

10. คำว่า “juggle” หมายถึง to entertain people by throwing things into the air, catching each one and throwing it up again so that there are several of them in the air at the same time (Collins Cobuild Dictionary, 2006) ในบริบทนี้ผู้วิจัยตีความว่าราชินีให้ความบันเทิงกับผู้ชมโดยการเล่นนิทานที่เปรียบเสมือนการเล่นกลเพราะเป็นสิ่งที่น่าทึ่งและไม่มีข้อผิดพลาด ดังนั้นจึงแปลคำว่า “juggler” ว่า “นักเล่นกล” และวลีที่ว่า “tales juggled together” ว่า “เรื่องราวต่าง ๆ ที่แฝงกลอุบาย”

11. ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้อุปมาอุปไมยที่เป็นจริง (Realised Metaphor) ในคำว่า “come out of thin air” ในภาษาต้นฉบับ โดยมีคำว่า “air” เป็นคำหลัก ซึ่งนอกจากผู้วิจัยต้องแปลความหมายของวลีนี้แล้ว ยังต้องคงคำหลักของผู้เขียนไว้ด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงแปลวลีนี้ว่า “มาตามสายลม” ในเรื่องนี้ผู้เขียนมักใช้อุปมาอุปไมยในคำว่า “air” เช่น stuck in the air หมายถึง ล่องลอยเพื่อฝัน (Rushdie, 1991, p.19) “nose in air” หมายถึง เย่อหยิ่ง (Rushdie, 1991, p. 41) เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบการใช้อุปมาอุปไมยในคำว่า “stream” เช่น stream of story หมายถึง กระแสน้ำแห่งนิทาน ที่ผู้เขียนเปรียบกระแสน้ำกระแสน้ำหนึ่งกับนิทานหนึ่งเรื่อง (Rushdie, 1991, p. 72)

12. ผู้วิจัยใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติคำว่า “อึก อึก อึก” ที่ใช้ในภาษาไทยเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจมากยิ่งขึ้น

13. คำว่า “no” ในความหมายนี้หมายถึง used to show that you are shocked, surprised, annoyed or disappointed by what someone has just told you, or by what has just happened. (Longman Dictionary of Contemporary English, 1995, p. 957) ในบริบทนี้ฮารูนรู้สึกผิดหวังที่พ่อทำท่าทางแปลก ๆ เพื่อเลี้ยงที่จะตอบคำถาม เขาจึงจะยื่นคดยอพ่อให้ตอบ

14. ผู้วิจัยแปลโดยตีความจากคำว่า “witchy” ซึ่งมีความหมายว่า look or behave like a witch (Collins Cobuild Dictionary, 2006)

15. ผู้วิจัยเพิ่มคำว่า “ตัว” เพื่อให้ได้ภาพที่เท่าเทียมกับต้นฉบับและให้บทแปลมีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

16. ผู้วิจัยเพิ่มคำลงท้ายคำว่า “ซะ” เพื่อให้บทแปลมีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

17. ผู้วิจัยพยายามคงการเรียงคำตามภาษาต้นฉบับไว้ เพราะในจุดนี้จะมีการนำไปกล่าวอ้างเป็นชื่อเฉพาะของกระบวนการคอมพิวเตอร์ในบทต่อ ๆ ไป

18. ในภาษาต้นฉบับ ผู้เขียนสร้างคำใหม่โดยนำคำว่า “if” และ “but” ซึ่งเป็นคำสันธาน มาเติม -ing เพื่อทำให้เป็นคำนาม ผู้วิจัยจึงแปลคำนี้โดยการตีความจากบริบท และเพิ่มคำว่า “กรุณา” เพื่อแสดงถึงน้ำเสียงประชดประชัน

19. คำว่า “all hell break loose” มีความหมายนัยประหวัดว่า a situation suddenly becomes violent and noisy (Cambridge Advanced Learner’s Dictionary, 2003) ผู้วิจัยแปลสำนวนนี้แบบเอาความ แต่ยังคงใช้คำว่า “นรก” ตามภาษาต้นฉบับ

20. ผู้วิจัยปรับระดับภาษาโดยใช้คำว่า “ซุกหัวนอน” เพื่อให้เข้ากับบริบท

21. ผู้วิจัยแปลสำนวน more (to someone/something) than meets the eye ซึ่งหมายถึง more interesting or complicated than someone or something appears at first (idioms, the free dictionary, 2008) แบบเอาความ และเพิ่มคำว่า “ซะอีก” เพื่อเป็นการเน้นข้อความ

22. คำว่า “child-stuff” เป็นคำที่ไม่ใช่ภาษามาตรฐานที่ผู้เขียนสร้างขึ้นใหม่ ผู้วิจัยแปลคำนี้โดยการตีความและนำมาเทียบความหมายในภาษาไทย จึงใช้คำว่า “น้ำยา” ซึ่งมีความหมายนัยประหวัดในภาษาไทย

23. ผู้วิจัยปรับบทแปลโดยการเปลี่ยนตำแหน่งของคำในประโยคเพื่อให้บทแปลมีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

24. ผู้วิจัยปรับคำแปลในบริบทนี้ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น คำที่ใส่ในวงเล็บของเรื่องนี้เป็นเสียงแทรกของผู้เล่า

25. ผู้เขียนได้ใช้อุปลักษณะในการเขียนบริบทนี้ แต่ผู้วิจัยไม่สามารถคงลีลาไว้ได้ จึงแปลโดยใช้การตีความจากบริบท

26. ในเรื่อง *Haroun and the Sea of Stories* มีการใช้คำเชื่อม and มาก ซึ่งเป็นลักษณะของภาษาอังกฤษ แต่ประโยคในภาษาไทยสามารถเรียงต่อกันได้โดยไม่ต้องใช้คำเชื่อม ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดคำเชื่อม and ออกบ้างตามที่ได้เห็นว่าเหมาะสม เพื่อทำให้บทแปลภาษาไทยมีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

27. ผู้วิจัยเพิ่มเติมคำว่า “ส่วน” เพื่อเชื่อมข้อความระหว่างประโยค

28. ในบริบทนี้ถ้าแปลตรงตัวจะไม่สามารถสื่อความในภาษาไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงแปลโดยการตีความจากบริบท

29. คำว่า “Grand Panjandrums” หมายถึง An important or self-important person (panjandrums, dictionary, reference, 2008) มีที่มาจากตัวละครในจินตนาการของ Samuel Foote (panjandrums, merriam-webster, dictionary and thesaurus online, 2008) ในบริบทนี้ผู้วิจัยยังคงรูปคำนี้ไว้ในบทแปลเพื่อให้ผู้อ่านได้กลิ่นอายของประเทศอินเดีย

30. คำว่า “fat-cat smile” มีความหมายทางกายภาพและการรับรู้ในภาษาต้นฉบับ และภาษาฉบับแปลที่ต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงแปลโดยการเทียบความหมายในภาษาไทยและใช้คำว่า “ยิ้มพราย” ซึ่งหมายถึง ยิ้มอย่างมีเลศนัย (นววรรณ พันธุเมธา, 2550, น. 113)

31. คำว่า “shiny faces” ในบริบทนี้มีความหมายนัยประหวัด ผู้วิจัยจึงแปลโดยการตีความจากบริบทและเลือกใช้คำว่า “ตาเป็นมัน” ซึ่งเป็นสำนวนหมายถึง ตาที่แสดงความพอใจอยากได้ (นววรรณ พันธุเมธา, 2550, น. 11) เพื่อให้เข้ากับบริบท

32. ผู้วิจัยปรับบทแปลโดยการเติมคำ เช่น คำว่า “life” แปลว่า ชีวิตของผู้คน และปรับบทแปลให้มีความหมายในทางตรงกันข้าม เช่น easier to bear แปลว่า สบายขึ้น เพื่อให้บทแปลภาษาไทยมีความเป็นธรรมชาติและผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น

33. ผู้วิจัยไม่สามารถแปลตรงตัวตามต้นฉบับและคงรูปแบบการใช้คำอุปมาตามต้นฉบับได้ เพราะคำว่า “jelly” ที่นำมาเปรียบนั้นไม่สื่อความในภาษาไทย ซึ่งเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม จึงแปลโดยการตีความจากบริบท

34. ผู้วิจัยปรับบทแปลโดยการเปลี่ยนตำแหน่งประธานของประโยคเพื่อให้บทแปลเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “ถนัด” เพื่อให้เหมาะกับการปรากฏร่วมของคำว่า “เรื่องการทำถุงเท้าหาย”

35. ในภาษาต้นฉบับอธิบายบริบทนี้เป็นประโยค คำว่า “postscript” แปลว่า “ปัจฉิมลิขิต” ซึ่งภาษาไทยนิยมใช้คำย่อว่า ป.ล. ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่แปลเป็นประโยค แต่ใช้เพียงคำย่อนั้น เพื่อให้ บทแปลเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

36. ในบริบทนี้เป็นบทสนทนาที่พ่อพูดกับลูก ดังนั้นผู้วิจัยเลือกใช้คำสรรพนามของผู้พูดว่า “พ่อ” และของผู้ฟังว่า “ลูก” เพื่อให้บทแปลเป็นธรรมชาติมากขึ้น

37. ผู้วิจัยไม่สามารถแปลตรงตัวตามต้นฉบับได้ เพราะไม่สื่อความในภาษาไทย จึงแปลโดยการตีความจากบริบท

38. ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “เตลิดเปิดเปิง” เพื่อให้บทแปลมีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น เพราะคนไทยมักพูดคำที่คล้องจองกัน

39. ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “ไม่อยู่กับเนื้อกับตัว” เพื่อให้บทแปลมีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น เพราะคนไทยมักพูดคำซ้อน

40. ในภาษาต้นฉบับ โอนิตาใช้คำที่แปรไปจากภาษามาตรฐาน ทำให้ราชิตและฮารุนไม่เข้าใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงรักษาสีลานี้ไว้โดยการแปลให้เป็นภาษาไทยที่ไม่เป็นมาตรฐาน

41. ผู้วิจัยแปลโดยการแทนที่ทางวัฒนธรรม กลวิธีนี้ใช้แทนที่ในสิ่งที่วัฒนธรรมเฉพาะหรือสำนวน ซึ่งในภาษาฉบับแปลมีความหมายประพจน์ (Propositional Meaning)

ไม่เหมือนกัน แต่มีบางสิ่งคล้ายคลึงกัน การใช้กลวิธีนี้เป็นการกล่าวอ้างถึงมโนทัศน์ที่ผู้อ่านในภาษาฉบับแปลคุ้นเคย เบเคอร์ (Baker, 2005, pp. 31-34) ในที่นี้ผู้วิจัยใช้พยัญชนะไทย โดยเทียบเสียงจากพยัญชนะภาษาอังกฤษ เช่น G = ก K= ค M= ม

42. สำนวน put on a brave face หรือ put a brave face on it หมายถึง to behave as if a problem is not important or does not worry you (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, 2003) ในที่นี้ผู้วิจัยแปลโดยการตีความจากความหมายของสำนวนในภาษาต้นฉบับ

43. ผู้เขียนได้เขียนบรรยายไว้ว่า Dull Lake มีที่มาจาก Dal Lake ในแคว้นแคชเมียร์ นอกจากผู้เขียนจะตั้งใจให้ชื่อพ้องกันแล้ว ยังเล่นความหมายด้วย จะเห็นได้ว่าในย่อหน้าถัดไป ฮารุนใช้คำว่า “Interesting” ดังนั้น “Dull” ในที่นี้จึงหมายถึง “not interesting” ซึ่งมีความหมายตรงข้ามกัน ผู้วิจัยไม่สามารถเล่นเสียงได้อย่างภาษาต้นฉบับ ดังนั้นจึงแปลความหมายได้เพียงอย่างเดียว และพยายามใช้คำแปลที่สั้น เช่น คำว่า “dull” แปลว่า “จืดชืด” คำว่า “interesting” แปลว่า “น่าฟัง”

44. ผู้วิจัยแปลโดยใช้กลวิธีการใช้คำกว้างกว่าต้นฉบับ กลวิธีนี้ใช้แก้ปัญหาคำไม่เท่าเทียมกันของคำ ในกรณีที่ความหมายทางกายภาพและการรับรู้ในภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปลมีความแตกต่างกัน (Baker, 2005, pp. 28-31) ในที่นี้คำว่า “houseboat” หมายถึง เรือที่เป็นที่อยู่อาศัยได้ด้วย ในภาษาไทยอาจใช้คำว่า “เรือบ้าน” หรือ “เรือนแพ” ซึ่งไม่เข้ากับบริบทนี้ ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “เรือ” เพียงอย่างเดียว

45. ในบริบทนี้ถ้าแปลตรงตัวจะไม่สามารถสื่อความในภาษาไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงแปลโดยการตีความจากบริบท เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องมากขึ้น

46. ในบริบทนี้ผู้เขียนใช้อุปมาสลับกับอุปลักษณ์ ผู้วิจัยจึงพยายามรักษาลีลาการเขียนนี้ไว้

47. ผู้วิจัยใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติคำว่า “กา” ที่เป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติในภาษาไทย

48. ในบริบทนี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำสรรพนามว่า “แก” เพื่อให้เหมาะสมกับอารมณ์ของตัวละคร

49. ผู้วิจัยเพิ่มคำว่า “ด่วนพิเศษ” เพื่อให้ชื่อเรื่องน่าสนใจและเป็นลักษณะของรถในบทนี้ด้วย

50. ในบริบทนี้ผู้วิจัยไม่สามารถแปลตรงตัวตามต้นฉบับได้ เพราะผู้อ่านในภาษาฉบับแปลอาจไม่เข้าใจ ดังนั้นจึงแปลโดยการตีความจากบริบท และใช้คำพูดในเชิงดูถูก

51. “Shake your fist” หมายถึง to show that you are angry (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, 2003) เป็นกริยาเชิงสัญลักษณ์หมายถึงอาการโกรธ ในบริบทนี้ผู้วิจัยจึงแปลแบบเอาความ

52. คำว่า “zoom” เป็นคำที่ไม่เป็นทางการหมายถึง to move very quickly (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, 2003) ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “โกยอ้าว” ซึ่งเป็นภาษาปาก หมายถึง หนีไปอย่างรวดเร็ว (นพวรรณ พันธุเมธา, 2550, น. 176) ในบริบทนี้คำว่า “zoom” เป็นคำที่มีสัมผัสคล้องจองกับคำว่า “doom” ซึ่งอยู่ในวรรคถัดมา ตามแบบฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถรักษาลักษณะการใช้สัมผัสนี้ได้ จึงแปลตามความหมาย โดยใช้กลอนสุภาพ ซึ่งเป็นฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ในภาษาไทย

53. คำว่า “overtake” (British English) หมายถึง ขับรถปาดหน้า ในภาษาต้นฉบับผู้เขียนสร้างคำใหม่ด้วยการเติม -er เพื่อให้เป็นผู้กระทำกริยา ในภาษาไทยไม่มีคำนามที่มีความหมายเหมือนกับคำข้างต้นโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า “ตีนผี” ซึ่งเป็นภาษาปาก หมายถึง ผู้ที่ปรกติขับรถเร็วเกินควร (นพวรรณ พันธุเมธา, 2550, น. 810) ที่มีความหมายใกล้เคียงแทน ในที่นี้ผู้เขียนตั้งใจจะเล่นคำในคำว่า “overtaker” และ “undertaker” แต่ผู้วิจัยไม่สามารถรักษาลีลาการเล่นคำนี้ในภาษาฉบับแปลได้ จึงแปลตามความหมายเท่านั้น

54. คำว่า “mélée” เป็นภาษาฝรั่งเศส หมายถึง การต่อสู้กัน การเถียงทะเลาะกัน (พระยาวิรัชชพากย์, ม.ป.ป., น. 868)

55. ในที่นี้บทซึ่งเป็นผู้ส่งสารเรียกฮารุนซึ่งเป็นผู้รับสารที่มีอายุน้อยกว่าในเชิงเอ็นดู ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 2 ว่า “หนู” เพื่อแปลคำว่า “you” ซึ่งถือเป็นคำสรรพนามที่ผู้ใหญ่ใช้เรียกผู้น้อย, คำสำหรับเรียกเด็ก มีความหมายไปในทางเอ็นดู (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น. 1251-1252)

56. คำว่า “milk-churns” มีหลายความหมาย อาจหมายถึงเครื่องผลิตเนย หรือ ภาชนะใส่นม ก็ได้ ในบริบทนี้ผู้วิจัยแปลคำนี้ว่า “โถนม” โดยคำนึงว่าภาชนะนี้ต้องมีลักษณะไม่ใหญ่มาก มีน้ำหนักเบา และมีความสะดวกในการพกพา

57. ผู้วิจัยเลือกใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติคำว่า “เบ๊รียง! บัง! โครม!” ซึ่งเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติที่เป็นภาษาไทยเพื่อให้เป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

58. คำว่า “goodname” หมายถึง a name with a good meaning ในที่นี้ ผู้วิจัยจะไม่แปลคำว่า “good” เพราะถ้าแปลตรงตัวอาจไม่สื่อความในภาษาไทย ในบริบทนี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ว่า “ฉัน” เมื่อบทแทนตัวเองเวลาพูดกับฮารุน เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ไม่

เป็นทางการนัก ในขณะที่เลือกใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ว่า “ผม” เมื่อบทแทนตัวเองเวลาพูดกับ
ผู้โดยสารคนอื่น เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างเป็นทางการ

59. ผู้เขียนตั้งชื่อนี้เพื่อให้เข้ากับบุคลิกของตัวละครที่ขอบพูดคำว่า “แต่” และบอก
เป็นนัยว่าตัวละครนี้เป็นส่วนหนึ่งของบท นักกะวางหุ่นยนต์ที่เป็นพาหนะของฮารูนในบทต่อ ๆ ไป
(Haroun and the Sea of Stories, Wikipedia, the free encyclopedia, 2008) เนื่องจากเป็นชื่อ
เฉพาะผู้วิจัยจึงแปลโดยการทับศัพท์ แต่ไม่สามารถรักษาลักษณะการตั้งชื่อตามบุคลิกของตัวละคร
ตามต้นฉบับได้

60. ผู้วิจัยไม่สามารถแปลคำว่า “figure of speech” ตรงตัวได้ จึงใช้วิธีการแปล
แบบตีความจากบริบท โดยวิเคราะห์ว่าวลีที่ว่า “ยินดีให้บริการ” ถือเป็นคำพูดติดปากของพนักงาน
บริการ

61. ในบริบทนี้ถ้าแปลตรงตัวจะไม่สามารถสื่อความในภาษาไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึง
แปลโดยการตีความจากบริบท เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องมากขึ้น

62. ในประโยคนี้ผู้วิจัยปรับโครงสร้างประโยค โดยเปลี่ยนตำแหน่งของคำในประโยค
เพื่อให้ภาษาฉบับแปลมีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

63. คำว่า “yahoo” เป็นคำอุทานเวลาผู้พูดรู้สึกมีความสุขหรือตื่นเต้น (Collins
Cobuild Dictionary, 2006) ดังนั้นผู้วิจัยจึงแปลโดยใช้คำว่า “ไฮโย” ซึ่งเป็นคำอุทานที่เป็น
ภาษาไทยเพื่อให้เป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

64. ผู้วิจัยเลือกใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติคำว่า “บรีนน!” ซึ่งเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติ
ที่เป็นภาษาไทยเพื่อให้เป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

65. ผู้วิจัยจะไม่แปลคำว่า “fist-shaking” เพราะถือเป็นกริยาเชิงสัญลักษณ์ของ
อารมณ์โกรธ ซึ่งหมายรวมในคำว่า “ซีโมโห” ไว้อยู่แล้ว ผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าสามารถละได้และไม่
ทำให้บทแปลเสียความ

66. ในบริบทนี้ถ้าแปลตรงตัวจะไม่สามารถสื่อความในภาษาไทย ดังนั้นผู้วิจัย
จึงแปลโดยการตีความจากบริบท

67. สำนวน blast/blow sb/sth to kingdom come หมายถึง to destroy someone
or something completely using a gun or bomb (Cambridge Advanced Learner's
Dictionary, 2003) สำนวนนี้มีที่มาจากคำสวดในคัมภีร์ไบเบิลวรรคที่ว่า “Thy kingdom come”
“ขอให้แผ่นดินของพระองค์มาตั้งอยู่” (กุสุมา รัชมนี, 2549, น. 401) เป็นบรรณาธิการ

68. ผู้วิจัยเลือกใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ว่า “ฉัน” เมื่อฮารุนเรียกตัวเองเวลาคิดหรือรำพึงกับตัวเอง ในขณะที่เลือกใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ว่า “ผม” เมื่อฮารุนเรียกตัวเองเวลาที่พูดกับผู้อื่นซึ่งเป็นผู้ใหญ่กว่า เพื่อแสดงถึงความสุภาพ

69. ผู้วิจัยละประธานของประโยคที่สองในภาษาฉบับแปลเพราะเป็นประธานคนเดียว และผู้อ่านเข้าใจได้

70. คำว่า “swoosh” เป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการ หมายถึง the sound of fast-moving air (Cambridge Advanced Learner’s Dictionary, 2003) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำที่เป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติในภาษาไทย เพื่อให้บทแปลเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

71. ผู้วิจัยใช้กลวิธีการเปลี่ยนตำแหน่งของคำ เพื่อให้ภาษาฉบับแปลเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

72. ผู้วิจัยเพิ่มคำว่า “ใจ” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น

73. ผู้เขียนได้เขียนบรรยายไว้ว่า Dull Lake มีที่มาจาก Dal Lake ในแคว้นแคชเมียร์ (Kashmir) ในภาษาต้นฉบับผู้เขียนตั้งใจที่จะสะกดคำว่า Kache-Mer ให้ผิดเพี้ยนไปจากการสะกดในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงแปลโดยการสะกดให้แตกต่างจากการสะกดในปัจจุบันเช่นกัน ในเนื้อเรื่องกล่าวไว้ว่าคำนี้แปลว่า “สถานที่ซึ่งซ่อนทะเล” ดังนั้นผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า คำว่า “mer” น่าจะออกเสียงว่า “แมร์” ซึ่งใกล้เคียงกับภาษาฝรั่งเศสที่แปลว่า “ทะเล”

74. ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “ขมุกขมัว” ซึ่งหมายถึง มีแสงน้อยในเวลาจวนค่ำ (นวนวรรณ พันธุเมธา, 2550, น. 549) เพื่อให้กับบริบทนี้

75. คำว่า “boss” ในบริบทนี้เป็นเจ้านายที่อยู่ต่างจังหวัด ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า “นายหัว” โดยใช้ภาษาถิ่นช่วยเก็บความ

76. คำว่า “bush-shirt” หมายถึง เสื้อเชิ้ตมีกระเป๋าลำลองและไม่เป็นทางการ ในบริบทนี้ผู้เขียนตั้งใจให้ตัวละครนี้มีบุคลิกที่ขัดแย้งกัน เนื่องจากสวมเสื้อในลักษณะลำลองแต่สวมกางเกงที่ดูเรียบร้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องแปลแบบเก็บความเพื่อสื่อให้ผู้อ่านในภาษาฉบับแปลเข้าใจถึงบุคลิกของตัวละครที่ผู้เขียนได้กล่าวถึง แต่คนไทยไม่คุ้นเคยเสื้อเชิ้ตแบบ “bush-shirt” ดังนั้นผู้วิจัยจึงแปลว่า “เสื้อซาฟารี” ซึ่งเป็นเสื้อในลักษณะที่คล้ายกันและคนไทยรู้จักดีมาแทน

(www.orvis.co.uk/store/productchoice)

77. คำว่า “buttoo” แปลว่า “เด็กน้อย” ในภาษาฮินดี สันนิษฐานว่าผู้เขียนตั้งใจตั้งชื่อนี้เพื่อให้ขัดแย้งกับบุคลิกของตัวละครนี้ที่เป็นคนหยาบกร้าน หยิ่งผยอง และเจ้ายศเจ้าอย่าง (Haroun and the Sea of Stories, Wikipedia, the free encyclopedia, 2008) และผู้เขียนต้องการจะเล่นคำในชื่อของบท ทั้งบทและบทกวี ซึ่งหมายถึงบทคนที่สอง

78. ผู้วิจัยแปลคำอุทานนี้โดยใช้กลวิธีการแปลโดยการแทนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อให้บทแปลมีความเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

79. สำนวนว่า “nose in the air” หมายถึง the way that someone behaves when they think they are better than other people and do not want to speak to them (Cambridge Advanced Learner’s Dictionary, 2003) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คำว่า หยิ่งลำพอง ซึ่งหมายถึง ทะนงว่าตนเหนือผู้อื่น (นพวรรณ พันธุเมธา, 2550, น. 44-45)

80. ผู้วิจัยเพิ่มข้อความว่า “แต่เขาก็ไม่ได้บอก” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น

81. ในบริบทนี้เป็นประโยคที่ราชิตอธิบายให้ฮารูนฟัง ผู้วิจัยจึงละประธาน เพื่อให้บทแปลเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

82. สำนวน there are plenty fish in the sea / there are other fish in the sea หมายถึง ยังมีคนที่เราอาจลงเอยด้วยได้ ใช้เป็นคำปลอบใจเมื่อความสัมพันธ์จบลง สำนวนนี้เทียบได้กับสำนวนไทยที่ว่า “แผ่นดินไม่ไร้เท่าใบพุทรา” ซึ่งใช้เป็นคำปลอบใจว่ายังมีโอกาสได้อีก (กุสุมา รัชมณี, 2549, น. 268) เป็นบรรณาธิการ ในบริบทนี้ผู้วิจัยไม่สามารถแปลโดยใช้สำนวนไทยได้

เพราะจำเป็นต้องคงคำว่า “ปลา” ไว้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประโยคถัดมา จึงปรับเปลี่ยนโดยการ
แปลตามความหมายแปลและใส่คำว่า “ปลา” ไว้